

BACHELOROPPGAVE

Barns oppvekst i Norge og Zambia

Hvordan praktiseres disiplin og anerkjennelse i de zambiske barnehagene?
Hvilken rolle spiller kristendommen inn på barns oppvekst i Zambia

av

Cathrine Løvlie Hagaseth

Childhood in Norway and Zambia

Førskolelærerutdanning
GK302
Mai, 2010

INNHOLDSLISTE:

Forside

1.0 Sammendrag	s 1
1.1 Summary	s 2
2.0 Innledning	s 3
3.0 Metode	s 3
3.1 Valg av metode og respondenter	s 4
3.2 Kvalitativt forskningsintervju	s 5
3.3 Observasjon	s 5
3.4 Fordeler og ulemper	s 6
4.0 Teori	
4.1 Oppvekst før og nå	
4.1.1 Barns oppvekst i et historisk perspektiv	s 7
4.1.2 Sosialisering	s 8
4.1.3 Familien	s 9
4.1.4 Kristendommens betydning Norge	s 10
4.1.5 Kristendommen i Zambia	s 12
4.1.6 Bruk av straff i ulike kulturer	s 12
4.1.7 Bruk av straff i Zambia/Afrika	s 14
4.1.8 Norges bruk av straff i ”gamle dager”	s 15
4.2 Lovverk Norge og Zambia	
4.2.1 Zambias nasjonale lover	s 17
4.3 Kultur:	
4.3.1 Definisjoner på kulturbegrepet	s 18
4.3.2 Etnosentrisme og kulturrelativisme	s 19
4.3.3 Nye omgivelser og kultursjokk	s 20

4.4 Læring	
4.4.1 Anerkjennelse	s 21
4.4.2 Behaviorismen	s 22
5.0 Empiri	
5.1 Intervju	s 25
5.2 Observasjon	s 28
5.3 Observasjon i et SOS barneby hus	s 30
6.0 Drøftingsdel	
A. Positiv oppmerksomhet, negative sanskjoner og straff	s 31
B. Oppvekst og familieliv	s 38
C. Religionspåvirkning	s 41
7.0 Avslutning	s 43
8.0 Litteraturliste	s 45
Vedlegg	

1.0 Sammendrag

Denne oppgaven handler om barns oppvekst. Da jeg kom til Zambia, oppdaget jeg fort at barns oppvekst var veldig forskjellig fra den jeg er vant med hjemme i Norge. Innenfor dette temaet var det hvordan lærerne praktiserte disiplin i klassen, religionspåvirkning og familieliv som fanget oppmerksomheten min. Jeg ville prøve å få en forståelse på hvorfor læreren handlet på den måten hun gjorde, hvilken rolle religionen spiller inn hos zambiske barn og hvordan oppvekstvilkårene for barna var. For å finne svar på dette, brukte jeg observasjon og intervju som metode i to forskjellige barnehager.

Jeg valgte problemstillingen:

Hvordan er barns oppvekst i Zambia i forhold til Norge?

- *Hvordan praktiseres disiplin og anerkjennelse i de zambiske barnehagene?*
- *Hvilken rolle spiller kristendommen inn på barns oppvekst i Zambia?*

Jeg fant ut at barns oppvekst i Zambia, på mange måter kan sammenlignes med barns oppvekst i Norge for hundre år siden. I Norge hadde vi også de samme disiplinmetodene i de norske skolene, og samfunnet var mye preget av det samme som jeg så i Zambia. Barna blir disiplinerte til å bli gode samfunnsborgere. . Jeg ser også at religion blir brukt i disiplineringen av barn, med å referer fra bibelen og de ti bud. Respekt er et ord som står sentralt gjennom hele oppgaven min, og respekt står sterkt i familiesammenheng. Mens vi i Norge stort sett har kjernefamilien, så har Zambia storfamilien. I Norge har vi et trygde og omsorgssystem, i Zambia tar storfamilien seg av hverandre og sønnene er foreldrenes sikkerhet for alderdommen

1.1 Summary

This project is about the childhood. When I came to Zambia, I discovered quickly that a child's childhood was very different from the one I'm used to home in Norway. Within this theme was how teachers worked with discipline in their classes, religion and family influences that caught my attention. I wanted to understand why the teacher acted the way she did, what role religion plays within the Zambian society, and how the growth conditions for the children were. To find the answers, I used observation and interview as a method in two different kindergartens.

I've chosen this issue:

How is the childhood of children growing up in Zambia compared to Norway?

- *In which way did the teacher practice discipline and appreciation in the Zambian kindergartens?*
- *What role does Christianity into the child's childhood in Zambia?*

I found that children growing up in Zambia, is in many ways comparable to the child's childhood in Norway for a hundred years ago. In Norway we also had the same discipline methods in the Norwegian schools, and the society was much influenced by the same as I saw in Zambia. Children became disciplined to be good citizens. I also saw that religion is used in the discipline of the children, with references from the Bible and the Ten Commandments. Respect is a word that is central throughout my project, and respect is strong in the family context. While in Norway we has kind of a "a nuclear family" with only mum, dad and to children living in the same house, Zambia has a large family with parents and grandparents living in the same house. In Norway we have a social security and care system, and in Zambia this large family the sons in the family is taking care of the elderly ones.

2.0 Innledning:

I Zambia, som i mange andre land lider barn under fysisk og psykisk straff. Det er dessverre nesten ingen statistisk informasjon av bruken av fysisk og psykisk straff, men en undersøkelse Redd Barna i Sverige har gjort, viser tydelige preg av fysisk og psykisk avstraffelse i zambiske hjem, barnehager og andre institusjoner. Dette skjer over hele Zambia (Soneson 2005).

Både fysisk og psykisk avstraffelse har jeg observert mye av både i den fire uker lange praksisen jeg hadde i Zambia, og ellers på besøk i annen barnehage og husholdninger. Denne formen for disiplinering og oppdragelse berørte meg veldig og jeg opplevde den veldig annerledes i forhold til Norge. Jeg ville finne ut mer om temaene og derfor ble barns oppvekst hovedtemaet mitt. Samtidig så jeg at praktiseringen av kristendommen var annerledes. Zambiske mennesker satte kristendommen mye høyere enn det vi gjør i Norge og dette ville jeg også finne ut mer om.

Jeg brukte hovedsakelig observasjon i praksisbarnehagen samt en lokal barnehage for å skaffe data til oppgaven min. Jeg hadde også to intervju hvor jeg laget to intervjuguider hvor jeg intervjuet to førskolelærere.

Barns oppvekst er stort, og jeg vil derfor avgrense områdene med denne problemstillingen:

Hvordan er barns oppvekst i Zambia i forhold til Norge?

- *Hvordan praktiseres disiplin og anerkjennelse i de zambiske barnehagene?*
- *Hvilken rolle spiller kristendommen inn på barns oppvekst i Zambia?*

For å kunne svare på problemstillingen min, så valgte jeg ut en bestemt metode for innhenting av dataene. Denne metodeformen har jeg skrevet mer om i metodekapitlet sammen med hvilken fremgangsmåte jeg brukte, fordeler og ulemper samt teori om metoden.

Jeg har også funnet ulik teori som passer til problemstillingen, jeg vil gå inn på oppvekstbegrepet generelt. I dette ligger det et historisk perspektiv på barns oppvekst, teori om ulike familietyper og sosialisering. Jeg har funnet teori om hvordan Norge brukte straff som disiplinmiddel, teori om hvordan straff blir brukt i Zambia og bruk av straff i ulike kulturer. Innenfor religion har jeg valgt å ta med kristendommens betydning i Norge i dag, generelt om Gud og Jesus, og til slutt litt om hvordan kristendommen er i Zambia per dags

dato. Jeg har også funnet teori om kultur, kultursjokk, kulturel relativisme og etnosentrisme. Til slutt i teoridelen vil jeg gå inn på en læringsteori som er svært aktuell i Zambiske skoler og barnehager, behavioristisk læringsteori. Alt dette ligger under kapitlet teori.

Resultatene jeg har funnet ligger i empiridelen. Jeg har valgt å dele denne i to, en del for intervju og en del for observasjonene jeg har gjort meg. Til slutt i oppgaven vil jeg drøfte funnene mine opp mot relevant teori knyttet til problemstilling. Jeg vil avslutte med en oppsummering av oppgaven.

3.0 Metode

3.1 Valg av metode og respondenter:

En metode forteller oss mye om hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. Metoden kan også være redskapet vårt hvis vi finner noe som vi vil undersøke. Dette er fordi metoden hjelper oss til å samle inn data, den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår (Dalland 2007).

Når vi snakker om metode, blir ofte Vilhelm Aubert sitert med sin metodedefinisjon: *"Metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder* (Dalland:81:2007).

Vår begrunnelse for å velge en bestemt metode, er at vi mener at den metoden vil gi oss gode data og belyse spørsmålet vårt på en faglig interessant måte (Dalland 2007). I min oppgave har jeg valgt å bruke *kvalitativ metode*. Dette har jeg gjort fordi jeg mener at ved å gå dypere inn i stoffet, får jeg også bedre svar på problemstillingen min. Innenfor kvalitativ metode har jeg valgt å ha hovedfokus på observasjon, men også ha med to intervju, kvalitativ forskningsintervju. I praksisperioden foretok jeg også et pilotstudie i form av intervju og observasjon. Jeg testet ut spørsmålene mine på andre medstudenter. Dette var for å sikre gode spørsmål til intervjuguiden. Gjennom dette pilotstudiet fikk jeg informasjon om hva jeg kunne bruke, hvordan jeg kunne stille spørsmålene på en måte som gjorde at jeg fikk mest mulig informasjon og jeg fikk også språkhjelp ettersom de intervjuene jeg skulle gjøre var på engelsk.

Intervjuobjektene mine ble to førskolelærere fra to forskjellige lokale førskoler. Jeg følte jeg hadde observert og snakket med lærerne i praksisbarnehagen nok, så jeg ville ha andre sine

synspunkt. Intervjupersonene var også nøytrale, noe som gjorde at jeg ikke hadde gjort opp noen mening ved å observere dem på forhånd.

3.2 Kvalitativt forskningsintervju

I begrepet kvalitativt forskningsintervju ligger flere aspekter. Det første aspektet er kvalitativt intervju. Olav Dalland skriver at *"intervjuet har som mål å innhente kvalitativ kunnskap, uttrykt med vanlig språk. Det forsøker ikke å kvantifisere"*(Dalland 2007: 133).

I dette sitatet ligger det at det skal innhentes kunnskap og dekkende beskrivelser av intervjupersonens livssituasjon. Ved å stille dekkende spørsmål samt være konsentrert, får intervjuobjektet mulighet til å gi en best mulig dekkende beskrivelse av det som den blir intervjuet om. På denne måten blir intervjuet *kvalitetssikret* (Dalland 2007).

Jeg vil også bruke deskriptivt intervju som virkemiddel. *"Intervjuet forsøker å innhente åpne, nyanserte beskrivelser av ulike sider ved intervjupersonens livsverden"* (Dalland 2007:134). Jeg vil prøve å innhente forskjellige meninger og tolkninger om situasjoner for å forstå kulturforskjellene bedre.

Ettersom jeg har et ganske sensitivt tema, måtte jeg gå forsiktig fram i intervjuene mine. Jeg kom derfor fram til at ved å ha en fordomsfri og åpen holdning til det jeg skal intervjuer om, så kunne jeg få mye verdifull informasjon. Dette ga meg mye informasjon som jeg ikke hadde fått hvis jeg ikke hadde vært så ærlig om min bakgrunn. Intervjupersonenes meninger, oppfatninger og svar kom da fram her. Det enkle er ofte det beste og ved å få ting godt forklart så kommer ofte den beste informasjonen (Dalland 2007).

3.3 Observasjon

Før jeg begynte å observere, så måtte jeg analysere min egen evne og bakgrunn som observatør. Dalland (2007) trekker frem at hvordan ens sosiale og personlige bakgrunn, samt evnen til oppmerksomhet, påvirkning og tolkning av det som observeres, er viktig for å kunne gå ut i feltet å observere. For å skape en helhetsforståelse av det som skal observeres samtidig med dybde og forståelse av observasjonene, er allerede to av fire aspekter ved den kvalitative observasjonen oppfylt (Dalland 2007). Min personlige bakgrunn som observatør er at jeg har hatt en oppvekst i en annerledes kultur. Ulikheter i førskolesystemet, forskjellen fattig – rik, høy levealder og mye annet er eksempler på dette.

Kvalitativ observasjon kan også kjennetegnes ved at observatør vil vite grunnen til at mennesker handler som de gjør samt hvilken hensikt de har med det de gjør (Dalland 2007).

Etttersom jeg var interessert i å få mest mulig informasjon og ulike meninger fra flere hold, observerte jeg i en lokal barnehage også. Jeg observerte i denne barnehagen for å sammenligne og se forskjellen fra praksisbarnehage til lokal barnehage. Dette gjorde at jeg fikk et større perspektiv på kulturen og førskolesystemet i Zambia.

Barns oppvekst er også mye preget av hjemmeforhold. Jeg observerte derfor i et familiehus i SOS barnebyen for å se, snakke med barna og hjelpe til med de daglige rutineene. Jeg fikk her snakket med mor, tante og barna i huset. Her fikk jeg god informasjon til oppgaven min.

I følge Dalland (2007), er *ustrukturert observasjon* svært nyttig for å gjøre seg kjent i et nytt miljø. Jeg valgte derfor å observere ustrukturert i begynnelsen av min praksis. Jeg hadde ikke funnet noe tema jeg ville skrive om i begynnelsen, og ved å observere ustrukturert dukket det etter hvert opp noe som fanget min interesse.

For å finne data som var relevante for problemstillingen min, så begynte jeg å observere *strukturert*. Det var om å gjøre å finne fram til det karakteristiske i en situasjon, og derfor hadde jeg en bok som jeg delte inn i flere kategorier. Dette var for å kunne hjelpe meg å holde orden på observasjonene for å kunne bruke disse til data i oppgaven. Ved å dele inn observasjonene mine i kategorier, fikk jeg valide data. Validitet betyr å samle inn data som er relevante i forhold til problemstillingen (Larsen 2007). Ved å observere så kunne jeg stille spørsmål underveis og jeg oppdaget at det var andre momenter som var mer relevante enn andre. Dette er altså en prosess som er fleksibel og endringer kan skje underveis (Larsen 2007).

3.4 Fordeler og ulemper:

Den største fordelen jeg har hatt, er at jeg har vært alene på praksisplass og observasjon. Dette var for meg en stor fordel, da jeg kunne ha fullt fokus på datainnsamling av oppgaven. Jeg er derfor fornøyd med observasjonene jeg har gjort. Selv om det var best å være stort sett alene på avdeling, så var det og en fordel at vi var flere studenter på samme barnehage. Vi kunne da reflektere over det vi så sammen.

I forbindelse med intervjuene mine, ser jeg i ettertid at jeg burde hatt et intervju til. Jeg prøvde og få til et intervju med rektor i praksisbarnehagen, men på grunn av rektors sykdom nesten

gjennom hele perioden så ble ikke dette gjennomført. Selv om jeg hadde testet ut spørsmålene mine på forhånd, var det et spørsmål som begge informantene misforsto. Jeg kunne omformulert spørsmålet og forklart hva jeg egentlig mente da jeg intervjuet. Innenfor intervjuene ser jeg i ettertid at det var en ulempe at jeg var alene. Hadde vi vært to som intervjuet, så kunne jeg fått enda mer ut av intervjuene. Dette er både med tanke på språket, formulering og skrivning av intervjuene mens intervjuobjektet snakket.

Intervjuene kunne blitt enda mer reabile. Relabilitet handler om at målinger må utføres korrekt, og at eventuelle feilmarginer angis (Dalland 2007).

Jeg ser også at jeg kunne ha observert i enda en lokal barnehage for å få et enda bredere perspektiv på det jeg skriver om. På grunn av sykdom og at barnehagene ble stengt i april lot ikke dette seg gjøre. I den lokale barnehagen som jeg observert i, ble barna fortalt at de skulle oppføre seg fint fordi det var besøk av en muzungu (hvit person). På grunn av dette ble ikke alle observasjonene mine i denne barnehagen like reabile, men jeg klarte å fange opp noen situasjoner.

4.0 Teori

4.1 Oppvekst før og nå

4.1.1 Barns oppvekst i et historisk perspektiv:

"Opplevelsene og erfaringene fra vår egen barndom og skolegang preger oppfatningene våre, sammen med de erfaringene vi eventuelt har med våre egne barn" (Skram:13:2002).

Norsk kultur har skapt egne bilder av synet på barn, og disse bildene har endret seg gjennom tidene. Det er vanskelig å skildre barns oppvekst før 1800 tallet. Tidligere så er vår kunnskap i all hovedsak materiale fra det øverste sosiale laget, og barns oppvekst ble sett på fra de voksnes øyne (Skram 2002). Før 1700 tallet ble barn under fem-sju år ikke tatt på alvor, og i sjuårsalderen så skulle barna gå rett inn i de voksnes rekker og ble likestilt både med klær, arbeid og sosial omgang. Ved overgangen fra mellomalderen til moderne tid i Europa på 1700 tallet, ble barnet oppdaget som et lite vesen som en kunne kjæle med, leke med og vise følelser for. Barnet var uskyldig og svakt, og denne uskyldigheten måtte vernes om og svakheten måtte styrkes (Skram 2002). Disse tankene nådde nok ikke til de norske bygdene før på 1800-tallet og til dels på 1900 tallet. I Norge så var barna på 1700 tallet satt bort som

tjenestefolk og på 1800 tallet så ble barna stort sett holdt hjemme til de ble konfirmerte. Denne tiden var en opplæring og forberedelsestid til voksenlivet. Konfirmasjonen var inngangen til voksenlivet og frem til 1950-1960 kunne man da avslutte skolegangen og ta seg arbeid. Etter konfirmasjonen kunne en altså ta del i det sosiale voksenlivet på andre måter enn før. Dette kunne være å bli invitert på fest, og da fikk mange en innføring i voksenlivet på både godt og vondt (Skram 2002).

Foreldregenerasjonen hadde et litt annerledes forhold til sine barn på denne tiden. Dette kunne forklares med usikre leveutsikter for spedbarn og småbarn. Ettersom risikoen for at barna skulle dø i løpet av de første leveårene var stor, så kunne ikke foreldrene knytte seg til barna på samme måte som det foreldrene gjør i dag (Skram 2002).

4.1.2 Sosialisering

Larsen og Slåtten (2008) sin definisjon på sosialisering er: *sosialisering handler om en prosess der et nytt medlem av et sosialt system blir en selverkjennende og funksjonsdyktig person innenfor dette sosiale systemet. Gjennom prosessen overføres og tilegnes verdier og normer, kunnskaper og ferdigheter, som internaliseres i større eller mindre grad* (Larsen/Slåtten:17:2008).

Det finnes to former for sosialisering, *primær og sekundær* sosialisering.

Primærsosialiseringen starter ved fødselen, og varer til skolealder, her er barnet mye sammen med familien og blir sosialisert via dem. Disse relasjonene med noen få voksne er sterke og kalles primærrelasjoner. Familien blir da primærgruppen. I primærsosialiseringen blir barnet tilegnet de generelle samfunnsrollene. Generelle normer, verdier, kunnskaper og ferdigheter blir lært her (Larsen/Slåtten 2008). Normene kan kalles skrevne og uskrevne regler, og om normene blir brutt settes sanksjoner inn. Det finnes både positive og negative sanksjoner. Etter hvert så blir normene og verdiene egne, og de blir da internalisert. Når dette skjer, blir normene og verdiene uttrykket gjennom ord og handling. Barnet blir altså formet av det samfunnet som det lever i (Larsen/Slåtten 2008).

Når barnet starter på skolen, starter *sekundærsosialiseringen*. Institusjoner (skoler osv) står for sekundærsosialiseringen. Sekundærsosialiseringen er den prosessen hvor samfunnsmedlemmene tilegner seg de spesifikke rollene. Denne tilegnelsen skjer i ulike sekundærgrupper, som skjer i på steder som skole, barnehage osv (Larsen/Slåtten 2008).

Ser vi sosialisering i et krysskulturelt spekter, så har Unni Wikan denne definisjonen:

"Sosialisering dreier seg ikke om å inngi kunnskap, ikke om praktiske ferdigheter, ikke om moral, ikke engang om normer. Sentralt står læring av sosiale ferdigheter" (Wikan 1989:85).

Barnet skal lære å bli et sosialt vesen, ikke lære å tro på noe eller være enig med noen. Mange kulturer blir ikke hva barnet tror eller tenker, heller det som barnet selv gir uttrykk for som gjelder (Wikan 1989).

4.1.3 Familien

Hva en familie er, og hvilken funksjon den har, varierer fra samfunn til samfunn, innen samme samfunn og over tid. I dag er den norske familien definitivt ikke det den var på 1960 tallet, da de fleste hadde bare en mor og en far som de bodde sammen med. Disse var vanligvis gift og hadde mannens etternavn (Sørheim/Eriksen 2004). 1950 og 1960 tallet ble ofte kallet "husmorens glansperiode". I denne perioden var mor hjemme og hadde ansvar for barn og husholdning, mens far var på jobb og tjente penger for å forsørge familien (Larsen/Slåtten 2008). Dette kalles *den komplimentære familien*, og familien hadde *komplimentære roller*. Dette vil si at kvinnen og mannen hadde ulike roller og oppgaver i ekteskapet. Mor hadde ofte sine husarbeidsoppgaver og tok seg av det praktiske omsorgsarbeidet (skifte bleier, stelle med barna om de var syke osv). Far i huset jobbet ofte lange dager og når han var hjemme måtte han få ro og samle krefter til neste arbeidsdag. Ofte hadde derfor ikke far i huset noe nært forhold til barna sine (Larsen/Slåtten 2008). Familiepolitikken på denne tiden var at kvinnen var hjemme og mannen skulle jobbe i industrien. Det var også lagt opp til at mannens skulle klare seg med en inntekt (Larsen/Slåtten 2008).

Den norske kjernefamilie består av mor, far og to barn. Besteforeldre, og kanskje spesielt mormor, kan være viktige støttespillere i forhold til barnepass og lignende, men de tilhører ikke i husstanden. Ingen utenfor kjernefamilien har makt eller direkte innflytelse over familien, og det er i utgangspunktet ingen forpliktende relasjoner mellom kjernefamilien og dens slektninger. Kjernefamilien er et økonomisk omsorgsmessig og selvstendig hushold, og begge foreldrene har i utgangspunktet inntektsgivende arbeid (Sørheim/Eriksen 2004).

Pensjonsordninger og institusjoner sikrer alderdommen, og i tilfelle skilsmisse vil mor (eller far) kunne henvende seg til trygdekontor og sosialkontor for hjelp om hun selv ikke har arbeid eller tjener tilstrekkelig med penger (Sørheim/Eriksen 2004).

Individet er altså klart og definert i det norske samfunnet. Likehet og likeverd mellom individene er et ideal. I kjernefamiliestrukturen oppdras barn til å ha egne meninger, til selvstendighet og til løsrivelse fra sine foreldre i ung alder (Sørheim/Eriksen 2004).

Innenfor familiebegrepet i Zambia, er den patriarkalske storfamilien vanlig. Det er vanlig at det bor flere generasjoner i ett hus og disse generasjonene er mor, far, sønner med deres koner og barn (Sørheim/Eriksen 2004). Sammen utgjør de et hushold og en produksjonsenhet med gjensidige felles økonomiske og omsorgsmessige forpliktelser (Sørheim/Eriksen 2004). Alle i familien har en bestemt status i forhold til hverandre, og i forhold til andre familier (Dahl 2003). Familierelasjonene kan være viktige når det gjelder stillinger, eiendom og handel. Sønner foretrekkes fremfor døtrene, og jord går fra far til sønn, selv om jenter også har arverettigheter. Døtre giftes bort, mens sønnene forblir i storfamilien. Sønner er foreldrenes økonomiske og omsorgsmessige forsikring for alderdommen, Jenter oppdras til å utføre omsorgs- og husholdsoppgaver (Sørheim/Eriksen 2004). Når de giftes bort, får de omsorgsoppgaver i mannens hushold. Strukturen i storfamilien er hierarkisk, der alder og kjønn er avgjørende for ens plass. Respekt for dem som er eldre enn seg selv, lydighet og lojalitet er viktig. Sanksjonene er ofte harde hvis regler ikke følges, og utstøtning av fellesskapet kan bli resultatet (Sørheim/Eriksen 2004).

Storfamiliesystemet avspeiler seg også i måten man omtaler sine slektninger på. Mange steder i Afrika og i Stillehavet er det ikke bare den biologiske mor og far som kalles mor og far, men også mors og fars søsken og deres ektefeller (Dahl 2003). Dette er uttrykk for inkluderende fellesskap og solidaritet (Dahl 2003).

4.1.4 Kristendommens betydning i Norge og Zambia

I Norge så er det kristendommen som er hovedreligionen. Ca 90% av befolkningen står tilsluttet kristen trostradisjon. Retningen innenfor kristendommen er evangelisk luthersk tro, og alle skoler og barnehager har en kristen formålsparagraf (Sødal 2006). Selv om flesteparten av alle menneskene i landet, har kristendommen som religion, finnes det også mange andre religioner og livssyn som lever side om side med kristendommen (Sødal 2006). Kristendommen i Norge er også preget av enhet og mangfold, og dette vil si at enheten ligger i at kristne tror på samme Gud og på frelsen gjennom Jesus Kristus (Sødal 2006).

Felles for alle kristne, er at kristne tror på at Gud finnes og at han er en (monoteisme). Samtidig som Gud har mange vesen, så gir han seg til kjenne gjennom tre personer. Dette er Gud Far, Guds sønn/ Jesus og Gud Den Hellige Ånd. Dette kalles treenighetslæringen.

Jesus Kristus er sentral i kristen troslære. Han viser særpreget ved den kristne tro, fordi han er Gud som blir menneske for å leve, lide og dø i menneskets sted. Dette er spesielt for kristendommen (Sødal 2006). Mennesket Jesus er samtidig Gud, og julehøytiden handler om at Gud ble selv født som menneske. Jesus viser at Gud først og fremst er den medlidende og omsorgsfulle, den som hjelper og helbreder, den som oppsøker menneskene for å redde dem (Sødal 2006). Kristne tror også at Jesus er Frelseren. Guds frelse blir realisert gjennom ham. Orde frelse betyr å bli reddet eller satt fri, og det er et viktig poeng i troslæren at Jesu liv dreide seg om å frelse mennesker fra sykdom, isolasjon, synd og annet som bandt dem (Sødal 2006).

Innenfor bibelen i 2. Mosebok finner vi de ti bud. Budene står for leveregler for mennesket og skal holdes, tas vare på og være virksomme i alle menneskers virksomhet. De er forandringer som livet selv stiller, fordi de er skapt av Gud (http://irenebn.stud.hive.no/krl/fordypning/de_ti_bud.html).

Jeg har valgt å ha hovedfokus på to bud i drøftingen:

Bud nr 5: Du skal hedre din far og din mor. Dette budet handler om menneskenes ansvar for sine foreldre. De skal vise dem lydighet og respekt, gi dem mat, klær og en verdig begravelse. Respektfull omsorg for foreldrene er en forutsetning for å bevare den jorda Gud har gitt og for et langt liv der. Vi skal elske og respektere våre foreldre, og i følge Luther, skal vi adlyde dem. Budet kan også forstås på en måte som at det er de eldre som har bygget opp vår framtid og vi skal ta ansvar for dem når de blir gamle, foreldrene fortjener respekt (http://irenebn.stud.hive.no/krl/fordypning/de_ti_bud.html).

Bud nr 7: Du skal ikke stjele. Dette budet handler om at man ikke skal berike seg på bekostning av et annet menneske. Å stjele kan bety mye, og det kan være alt fra å stjele penger til å stjele ting fra et kontor. Budet kan også handle om å ikke stjele andres kvinner og trenger ikke handle om fysiske ting. Eksempel på dette kan være å stjele en god ide (http://irenebn.stud.hive.no/krl/fordypning/de_ti_bud.html).

4.1.5 Kristendommen i Zambia

I Zambia er over 70 % av befolkningen kristne, av disse er ca 30 % katolikker, og 30 % er protestanter. Seventh-day adventist, Jehovas Vitner og andre kristne grupper forekommer også. Utdanning er den største grunnen til at det finnes så mange forskjellige kristne troer og at Zambia er en kristen nasjon (Carmondy 2006).

4.1.6 Bruk av straff i ulike kulturer:

Unni Wikan har arbeidet i Cairo, Egypt og har skrevet en artikkel om dette. Hun beskriver Egypt som en kultur med *sosial samhandlingsetikk*. Dette lærer barn ved å måtte takle personer og situasjoner heller enn abstrakt og moral. Den vestlige kulturen er ofte for opptatt av å gjøre barna til sårbare små vesener, og barn blir ofte skjermet og beskyttet til de er store nok til å forstå. I Cairo blir barna utsatt for inkonsekvens og vivar. I denne kulturen må barna lære fra rangsforhold og respekt, til gjestfrihet og godt naboskap. En resonnering på absolutte normer (Wikan 1989).

Unni Wikan bruker begrepet generalisering i denne sammenhengen ved at barndom er ikke en tilstand, heller en forskole til livet. Krysskulturellt blir oppdragelse sett på som å lære barn en rolle som ikke er rettet mot fremtiden. Oppdragelse går også ut på å være lydige, vise respekt for eldre og utføre sine oppgaver. Voksenrollen kommer da av seg selv ved at barn lærer ved samvær med voksne i ulike situasjoner (Wikan 1989).

Straff og belønning er to emner som Unni Wikan og andre antropologer har studert. Studier av belønning har vist at det er ingen samfunn hvor barn blir satt opp mot hverandre med tanke på ferdigheter i skole, lek, idrett o.l som i den vestlige kulturen. Barn blir ofte satt opp mot hverandre i et slags "hierakisystem". Det er ofte spørsmål om hvor god man er i *forhold til andre* og ikke om hva barnet kan selv. I de fleste andre samfunn blir lek og spill gjort på en måte hvor ikke alle kan vinne bestandig, men flere kan få sjansen til å vinne hver sin gang. I Vesten så blir belønning og anerkjennelse en mer betinget ting hvor barn blir oppdratt til å måle seg selv med andre, enn å se seg selv i forhold til et spekter av mennsker på ulike livstrinn. På mange måter kan dette ha en anti sosisaliserende effekt da barn både blir skjermet fra voksenlivet og blir målt opp mot andre som kanskje har kommet lengre enn den selv (Wikan 1989).

Straffebegrepet har to komponenter som man bør tenke på separat. Straff er først og fremst en reaksjon på egen handling, og man vurderer og trekker konklusjoner om handlingen. Straff er også et utsagn om forholdet mellom dem som blir straffet og straffeutøveren.

Verdens samfunn er forskjellige i sin mening om når barn er mottagelige for læring og oppdragelse. I Cairo skal barna tidlig krøkes, og fra barna er fem år gamle, så er lydighet, høflighet og respekt innlært. Unni Wigan kommer med et eksempel om at når folket i Cairo hører at vi i Norge ikke bruker slag som straff, men bruker muntlige irettesettelser i stedet, forstår de ikke helt dette og de mener at barna i Vesten må være mer veloppdragne enn barna i Cairo. *"Snakke bare? Det må være fordi barn er født med veloppdragne hos dere enn hos oss"* (Wikan 1989:92). Straffemetodene i Cairo er ofte annerledes enn våre straffemetoder. Det forekommer ofte muntlige irettesettelser, det er spontant og ofte rettet mot kropp eller ansikt. Autoritet og ansvar kommer med alderen, det samme gjør livserfaring og innsikt. Til sammen gir dette en rett, og iblant en plikt til å slå. Eldre søsken har dermed mer autoritet enn sine yngre søsken, og bruker ofte slag som straff. Straffen foregår aldri privat, uansett hvem som slår. Barnet er garantert en klem, trøst og sympati fra andre mennesker i nærheten som naboer, andre familiemedlemmer osv. Ofte er det også sånn at barnet har anledning til å dukke under, og avstraffereren kommer etter en stund og ber om tilgivelse. De er da forsonet. (Wikan 1989).

Retten til å slå henger altså tett sammen med plikten til å ta ansvar. Et barn som viser dårlig adferd, blir da ikke selv holdt ansvarlig. Det er familien, spesielt moren som står utsatt for kritikk. Konsekvensene av dårlig oppførsel kan få fatale konsekvenser i tette nabosamfunn som i de afrikanske der vi det vi i Norge kaller trygde og omsorgsfunksjoner som kreditt, støtte, mental hjelp, megling osv. Alt dette kan en familie i et nabosamfunn miste, og vår barneoppdragelse i Norge kan ses på som ren luksus fordi vi lever i et samfunn hvor det står lite på spill fordi et barn har en dårlig adferd (Wikan 1989).

Disiplinærmidler som i fysisk straff, muntlige formaninger og juling settes inn mot en dårlig adferd. Det er viktig å poengtere at dette ikke blir satt inn mot barnas personlighet og karakter. Menneskene i det cairenske samfunn trekker klare skiller mellom handling og personlighet. Barnet blir slått fordi barnet har gjort noe galt, ikke på grunn av hvordan barnet er som menneske. Folk erkjenner at et godt sinn og et godt hjerte kan skjule seg bak den dårlige oppførselen til barnet (Wikan 1989).

I vestlige kulturer blir straffebegrepet praktisert på en annen måte. Den straffen som blir gitt i Vesten, har lite eller ingenting med spontan handling og gjøre, straffen er veloverveid og avstrafferer legger ofte også sin egen skyldfølelse over på barnet. Den vestlige kulturen fokuserer ofte på å gå inn på intime deler og utdele smerte. Barnet som blir straffet, trenger vi oss da inn på, og invaderer personen. Barnet får altså her skyldfølelse. Dette blir gjort fordi barnet skal forstå at straffen er rettferdig, forstå og erkjenne hva det har gjort, og internalisere moralske holdninger til seg selv (Wikan 1989). Dette viser hvor spesielle den Vestlige kulturen egentlig er, i forhold til andre deler av verden. Barna blir utfordret til å tenke, forstå, handle og velge selv. Alt skal tas stilling til og ingenting er selvfølgelig. De fleste andre steder i verden oppdrar folk barn ved å velge for dem (Wikan 1989). Dette skjer i pakt med livssyn som følger med livserfaring. Respekt for de eldre og akseptering av autoritet er en overordnet norm. Autoritet og kontroll går sammen med varme og hengivenhet i utstrakt grad. Barn i Cairo aksepterer fysisk straff som prisen de må betale for dårlig adferd. Barna ser ikke på straff som en slags avvisning hos foreldrene. *"Voksne, mange voksne viser barn varme og hengivenhet!"*(Wikan 1989:121).

4.1.7 Bruk av straff i Zambia/Afrika:

Disiplinering blir brukt for å kontrollere den situasjonen som skjer akkurat der og da, heller mot å utvikle en spesiell karakter i barnet. Reglene kan altså være vilkårlige, et resultat av de voksnes for godt befinnende heller enn absolutte standarder. Barn lærer da en orientering mot person og situasjon, enn norm og generelle adferdsregler. Barnet utvikler sosiale følelser, og barnet blir dyktig i å vurdere hvor langt det kan gå og regulere sin oppførsel ut fra andre (Wikan 1989).

En vesentlig kulturforskjell når det gjelder straffebegrepet mellom vårt eget samfunn og det cairenske samfunn, ser vi tydelige forskjeller. I vårt samfunn er fysisk straff i hjemmet forbudt, men vårt ytre samfunn er preget av mye vold. I Cairo er vold i hjemmet mer akseptert, mens det ytre samfunn er så å si voldsfritt. Den volden som finner sted i Cairo er rettet vold (Wikan 1989).

Redd barna har funnet to kategorier av avstraffelse av barn. Disse kategoriene kan skje separat eller sammen. Dette er kroppslig/fysisk avstraffelse og ydmykende eller nedverdiggende straff. Begge former for straff utgjør brudd på barns rettigheter.

Fysisk avstraffelse av barn og trusselen om den inneholder, slag (treffe barnet med hånden eller med et objekt), spark, risting, klyping, trekke i håret, tvinge et barn til å bo på et ubehagelig eller uverdigg sted, tvinge barnet til overdrevet fysisk trening, brenne eller danne arr på barnet (Soneson 2005).

Ydmykende eller nedverdiggende straff av barn, har ulike former. Disse formene kan for eksempel være psykisk avstraffelse, verbal mishandling, spott, isolasjon eller ignorering (Soneson 2005).

Det er viktig å merke seg at det ikke er noen klar linje mellom kroppslig avstraffelse og ydmykende eller nedverdiggende straff. Svært ofte oppfatter barn kroppslig straff som ydmykende eller nedverdiggende (Soneson 2005).

Ikke kroppslige former for straff, som for eksempel at barn gjør tungt fysisk arbeid, eller opphold i nedverdiggende eller ukomfortable stillinger, utgjør også kroppslig avstraffelse.

Svært ofte kan vi høre zambiske foreldre komme med uttalelser som: "Jeg bare ga barnet mitt et lett slag. Det er ikke barnemishandling, fordi jeg vet hva som er best for mitt barn. Jeg ville bare endre barnets oppførsel" (Soneson 2005).

Fysisk avstraffelse er mer synlig, men emosjonell straff i form av ydmykende eller nedverdiggende atferd mot barnet er vanskelig å identifisere og konfrontere som former for barnemishandling (Soneson 2005).

4.1.8 Norges bruk av straff i "gamle dager"

Straff eller pryl i norske skoler var et forholdsvis godt brukt "hjelpemiddel" for lærere fram til midten av 1930 tallet. Spanskrøret og riset var lett å gripe til for læreren (Handal2006). Den straffereaksjonen som de aller fleste barn i normalskolen fikk føling med, var riset (Tobias 2005). Skoleloven av 1889 hadde innskjerpet reglene for anvendelse av "legemlig" straff. Slik lød paragraf 65:

"Forsaavidt de bestemmelser om orden og tugt, der af skolestyret fastsættes for en kjøbstads folkeskoler (prg.39), giver adgang til at bruke legemlig straf, kan dette kun ske aefter samraad med og i overvær av bestyrer, klasseforstander eller medlærer. Legemlig straf maa ikke tildeles piger over 10 aar"(Handal 2006:8).

Denne loven sier altså at straffen ikke kunne gis ukontrollert av læreren, men skulle skje under tilsyn av en annen lærer. I lærerens instruks het det også: *"Læreren er ansvarlig for at han ikke ved afstraffelsen tilføier barnet skade paa helbred og lemmer, og at han ikke sætter hensyn til sømmelighed og velanstændighed tilside. Han bør nøie vaafe over sig selv, at han altid forholder sig med upartiskhed og – naar han straffer – viser sindighed og aldrig bruger skjeldsord eller andre usømmelig udtryk"* (Handal 2006:8).

Refselsen, som ble tildelt med spanskrør eller ris, skulle skje på en sindig måte, helst av en lærer som ikke har noe med "gjerningsmannen" og gjøre. Det vanlige var imidlertid at straffen ble gitt i "overvær" av overlæreren. Overlæreren kunne dessuten frata læreren refselsesmyndighet dersom vedkommende gikk over streken, for eksempel dersom straffen rammet *"hovedet eller dets organer"* (Tobias 2005).

I "Straffe-bog" fra Bolteløkka skole i Oslo, finner vi blant mange straffehandlinger, lille Oscar i 2B, som av lærerinnen Margrethe Munthe, 6 oktober 1905, får sine "fem slag ris for løgn og skulking" i overvær av en annen lærer og i samråd med Overlæreren (Tobias 2005).

Hos noen foreldre, eksisterte det holdninger om at skolen var bortkastet tid. Barna trengtes i hjemmet til arbeid og til pass av mindre søsken. Ofte ble disse holdningene smittet over på barna, og skulking ble en (u)vane (Tobias 2005). Skolen kunne motvirke dette med holdningsbygging, både blant foreldre og elever, men svært ofte måtte skolen ty til hardere midler. Riset bak speilet var "Toftes gave" og andre steder som mottok "ivrige skulkere og vanartige barn" i tvangsskole. Som det går fram av navnet, så ble elevene tvunget bort fra sitt vante miljø, sendt ut på landet og satt til undervisning under tvang. I noen tilfeller ble politiet koblet inn i saken før elevene fikk sin skjebne avgjort av vergerådet, i allefall i de tilfeller elevene hadde nasket eller gjort "tyvaktige" sprell (Tobias 2005).

Læreren var en autoritetsperson som elevene titulerte med Fru eller Frøken. I 1936 ble lærerens rett til å bruke fysisk avstraffelse avskaffet. Det var likevel ikke uvanlig med milde former for fysiske avstraffelser til langt ut på 1970 tallet (Stormark 2005). Skammekroken, melding med hjem, gjensitting og straffelekser ble brukt mye, både før og etter denne loven kom (<http://www.opam.no/index.php?id=478> besøkt 15.05.2010).

En skole i Oslo har skrevet: *Dersom du falt ut av armstillingen uten tilatelse, snudde deg fra pulten eller snakket uoppfordret, fikk du gjensitting. Det var vel ikke mange dager i uka hvor ikke minst tre eller fire satt igjen.* (Stormark 2005:47)

Birger fra en skole utenfor Bergen hadde problemer med lesing: *Det går trått, han staukar og staukar og kjem ingen veg. Då reiser skulemesteren seg halvt frå stolen, tøyser seg framover og ber Birger leggja hendene opp på pulten; så gjev han guten nokre rapp med flatsiden av linjalen.* (Stormark 2005:48)

I barneoppdragelsen ble det også bruk straff. I Hustuktloven fra 1892 står det at foreldre kan bruke fysisk avstraffelse i barneoppdragelsen:

Til fremme af Oppdragelsens Øiemed er Forældre og Andre, der staar i Forældrenes Sted, berettigede til at anvende maadeholden legemlig Revselse paa Børn, der staar under deres Myndighed (Stormark 2005:76).

Først i 1987 ble det forbudt for foreldre å straffe sine barn fysisk. Den første dommen for legemefornærmelse mot barn, kom i 1990 (Stormark 2005).

4.2. Lovverk Zambia - Norge:

4.2.1 Zambias nasjonale lover:

Den zambiske grunnloven beskytter menneskers sivile og politiske rettigheter sammen med mennesker sosiale og økonomiske rettigheter. Artikkel 15 i grunnloven sier at både voksne og barn har rett til å bli beskyttet fra umenneskelig og nedverdiggende straff.

"All forms of corporal punishment of children – be it in the family, in school, or other institutions – are thus arguably in contradiction of children's rights to protection from inhuman and degrading punishment as well as physical ill-treatment, as stipulated in the Zambian Constitution" (Soneson 2005:19).

FNs barnekonvensjon er en konvensjon som dekker alle barn under 18 års rettigheter. FNs barnekonvensjon tar sikte på å verne barns spesielle behov og interesser (Larsen/Slåtten 2008). Konvensjoner er bygd opp omkring de tre P-er. Barnets rett til å bli forsørget (Provision), til beskyddelse (Protection) og til deltakelse (Participation).

Artikkel 19 i barnekonvensjonen beskytter barn fra alle former for fysisk og psykisk vold.

"All appropriate legislative, administrative, social and educational measures to protect the child from all forms of physical or mental violence, injury or abuse, neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation including sexual abuse, while in the care of parent(s), legal guardian(s) or any other person who has the care of the child" (Soneson 2005:17).

“The African Charter” er et regionalt råd spesielt for Afrika, beskytter også barn mot alle former for fysisk eller psykisk vold (Soneson 2005).

Fysisk og psykisk straff har vært ulovlig i zambiske skoler side 2003.

Myndighetene har prøvd å gjøre mye for å forhindre fysisk og psykisk straff, men det finnes fremdeles ingen lov som sier at foreldre ikke har lov til å bruke fysisk avstraffelse i oppdragelsen. Foreldrene har lov til å oppdra barnet som de selv vil (Soneson 2005).0

Rammeplanen for barnehagen viser til oppvekst: *”Barndommen er en livsfase med egenverdi i likhet med alle andre faser i menneskets livsløp. Ett av barndommens særpreget er samspill i lek, der initiativ, fantasi og engasjement vil kunne finne sted. Barn undrer seg og stiller spørsmål, søker opplevelser og gjør erfaringer på egne læringsarenaer. I nære samspill med omgivelsene de er aktive på alle områder. Omsorg, oppdragelse, lek og læring i småbarnsalderen former barns holdninger, verdier og tillit til seg selv og andre mennesker og deres motivasjon for læring senere i livet”*(Rammeplanen:12:3006).

Rammeplanen for barnehagen sier også: *”Barn under opplæringspliktig alder er ikke en ensartet gruppe, og barn møter barnehagen med ulike forutsetninger. Barnehagens innhold skal utformes slik at det kan oppleves meningsfylt for det enkelte barn og gruppen.*

Personalet har ansvar for at alle barn, uansett funksjonsnivå, alder kjønn og familiebakgrunn får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet”

(Rammeplanen 2006:18).

4.3 Kultur:

4.3.1 Definisjoner på kulturbegrepet

Kultur er et ord som vi daglig blir møtt med både i hverdagslivet og gjennom media. Det finnes like mange definisjoner på ordet kultur, som det er forskere på hva kultur er, derfor er det vanskelig å finne en dekkende definisjon (Fife 2002). Jeg presenterer to definisjoner, for å få et dekkende perspektiv av begrepet:

Thomas Hylland Eriksens definisjon på kultur er:

”som de skikker, verdier og væremåter som overføres, om enn i noe forandret form, fra generasjon til generasjon” (Hylland/Eriksen:60:2001). Eriksen sin definisjon om generasjoner vektlegger at kultur er historisk forankret, at tradisjon er en vesentlig del av

kulturen. Hvordan vi ser på dette begrepet, hvilket perspektiv vi benytter, blir avgjørende for hvordan vi ser på vi-kategorien; om oss og de andre (Hylland/Eriksen 2001).

En måte kultur blir skapt og videre ført på, handler om begrepet røtter. I følge dette perspektivet blir kultur trygghet, historie og felles skjebne; det virker bakfra på måter som ikke lar seg velge bort (Hylland/Eriksen 2001).

Edward Tylor (1871), en kjent antropolog definerer kulturbegrepet på denne måten:

”Kultur er den komplekse helhet som inkluderer viten, trosoppfatninger, kunst, moral, jus, skikker og alle andre ferdigheter og vaner som et menneske har tilegnet seg som medlem av et samfunn” (Bøhn/Dypedahl 2008; 48). Et viktig poeng i denne definisjonen vil være at forskjellene mellom folkeslagene ikke var medfødt, men at de skyltes at mennesker som levde i forskjellige samfunn hadde skaffet seg forskjellige ferdigheter og kunnskaper fordi samfunn og naturmiljø krevde det (Eriksen/Sørheim 2004). Altså, en kan si at kultur er menneskeskapt (Eriksen 2001). Generelt sett, kan man si at *alt som er lært er kulturelt, mens alt som er medfødt er naturlig* (Eriksen/Sørheim 2004: 37).

4.3.2 Etnosentrisme og kulturel relativisme:

Å vurdere fremmede skikker og verdier ut ifra ens egen kultur, kalles *etnosentrisme*. Ved å tenke etnosentrisk, plasserer man sitt eget folkeslag i sentrum, og vurderer alle andre kulturer på en skala etter hvor mye kulturen ligner på sin egen kultur (Eriksen/Sørheim 2004).

Holdninger som at vår egen kultur er den beste, den mest avanserte, den naturligste og riktigste forekommer ofte, og det som er galt med de andre, er at det ikke er ”norske” (Dahl 2001). Etnosentriske holdninger finnes i de aller fleste kulturer, og trenger ikke være gale eller ulydige, etnosentrisme behøver ikke gå ut over andre (Dahl 2001). Det motsatte av etnosentrisme, er *kulturel relativisme*. Kulturel relativisme vil si at en har synspunkter om at alle kulturer er relative og bare kan forstås ut av seg selv (Eriksen/Sørheim 2004). I følge en kulturel relativistisk holdning, ville det vært umulig og rangere kulturer etter kvalitet, moral eller utviklingsnivå. Alt ville fortone seg like bra sett ut fra at det var fra en kultur (Eriksen/Sørheim 2004).

Verken en ren kulturel relativistisk eller etnosentrisk holdning er mulig eller ønskelig i praksis (Dahl 2001).

En person som ser alt ut fra eget kulturelle ståsted, vil bare se speilbilder av seg selv hvor enn han snur seg, uten og kunne kommunisere med resten av verden (Hylland Eriksen/Sørheim 2004). En person med et helt kulturel relativistisk syn, vil bli ute av stand til å ta moralsk stilling til noe som helst. Innenfor en kulturel relativistisk forståelse finnes det ikke noe som er rett eller galt, ikke noe normativt (Dahl 2001). Innenfor interkulturell kommunikasjon, er en viss kulturel relativistisk holdning nødvendig for å kunne forstå den andres verdier og normer, uten at dette behøver å være moralske retningslinjer (Dahl 2001). En kulturel relativistisk holdning må til for å kunne nærme seg en kultur mest mulig fordomsfritt fordi det er viktig å kunne studere kulturen på deres egne premisser (Dahl 2001).

4.3.3 Nye omgivelser og kultursjokk:

Noen ganger kan en bli utsatt for plutselige forandringer i livet. Disse forandringene kan medføre det som kalles kultursjokk. Kultursjokk kan oppstå når en begynner i ny jobb, flytter fra by til bygd eller å flytte til et annet land. I sånne situasjoner kan en lett føle at man mister fotfestet (Dahl 2003). Det og få kultursjokk innebærer å oppleve alt som nytt og fremmede. De kulturelle kartene som er med fra hjemlandet, stemmer ikke overens med den nye kulturen. Det som en alltid har sett på som naturlig og selvfølgelig, er verdiløst i den nye kulturen (Dahl 2003). For å kunne beskrive kultursjokk, så må en gjennomleve ulike faser. Disse fasene kan fremstilles som en U-kurve. I denne U-kurven blir trivsel vist som en funksjon av tid. U- kurven blir også kallet en mestringskurve. Disse fasene er også en vanlig reaksjon etter f.eks et dødsfall. Kurven passerer gjennom fire ulike faser: (Dahl 2003).

1. **Turistfasen:** I denne fasen oppleves det nye som interessant og spennende. Noen har sett veldig frem til å reise, oppleve noe nytt og å være turist (Dahl 2003). Trivselsfaktoren er høy her, og mange reiser hjem med stor begeistring og nye inntrykk før neste fasen kommer.
2. **Sjokkfasen:** Mange opplever å komme til denne fasen når en ikke lenger bare er noen som betrakter det som skjer utenfra, men er nødt til å leve i systemet på kulturens premisser, innenfra (Dahl 2003). Her kommer *kultursjokket* og trivselskurven raser ned. Ingenting er normalt og mange negative følelser kan forekomme. Språket er vanskelig, savnet av familiemedlemmer kommer og mange opplever også angst (Dahl 2003). Hjemmet står sentralt her, og man mener ofte at det er best å komme seg hjem igjen fra alt (Dahl 2003).

3. **Reaksjons og bearbeidingsfasen:** De fleste som har vært i sjokkfasen, går gradvis, ofte nesten ubemerkelig inn i denne fasen (Dahl 2003). Språket begynner å mestres og man begynner å bli kjent med noen fra lokalmiljøet. Hjemmet er fremdeles sentralt (Dahl 2003).
4. **Nyorienteringsfasen:** I denne fasen går det oppover. En forsøker å gjøre det beste ut av flyttingen og alle forandringene. Språket mestres bedre og bedre og etter hvert tilpasser en seg kulturen bedre. Sosiale relasjoner blir skapt og jobben blir også mestret. Etter hvert lengter en ikke hjem, og kan si "Jeg har det bra" (Dahl 2003).

Det varierer i hvor lang tid vi er inne i hver av disse fasene.

(Dahl 2003)

4.4 Læring:

4.4.1 Anerkjennelse:

Innenfor Berit Baes teori om anerkjennelse, snakker hun om å se barnet som subjekt. Berit Bae mener det er viktig å se barnet som subjekt helt fra fødselen av. Barnet skal ikke sees på bare som et objekt som skal formes og påvirkes. I psykologisk teori, understrekes det at det å møte den andre som subjekt, blant annet innebærer å anerkjenne individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden. I denne tenkningen blir individets verdighet til å få være autoritet i forhold til egne opplevelser. Å anerkjenne barn som subjekt betyr å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter i forhold til egne tanker og følelser (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/barnehager/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvens.html?id=440489>).

James, Prout & Jenks (1998) hevder at i stedet for å fokusere på det barn mangler, på det uferdige, noe mindre utviklet osv, så må oppmerksomheten rettes mot barn som deltagere eller aktører i sitt eget liv. I stedet for å se barn som noe som hele tiden må forandres til noe annet enn det de er her og nå, så blir utfordringen å møte barn som individer med følelser, tanker og meninger; som fullverdige mennesker i det livet de lever som barn. Barn må altså møtes som medmennesker, og ikke ut fra et mangelperspektiv som fokuserer på hva de en gang skal bli (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/barnehager/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvens.html?id=440489>).

4.4.2 Behaviourismen

Læring er noe alle mennesker har en forståelse av. Læring skjer på mange forskjellige måter og i ulike situasjoner (Pitchard 2005). Læring i hverdagssituasjoner og i klasserommet kan være eksempler på dette. Læringsbegrepet har vært forsket på i mange år, og det har vært mange teoretikere som har prøvd både å beskrive og forklare begrepet. Jeg vil presentere en teori innenfor læring, behaviouristisk læringsteori (Pitchard 2005).

Behaviorismen er en læringsteori som fokuserer på observasjon og atferd. Denne teorien vektlegger ikke mental aktivitet på samme måte som andre teorier (Pitchard 2005).

Behaviourister kaller denne metoden **betingelser**. Det finnes to kategorier som forteller noe om hvordan både mennesker og dyr kan bli lært til å gjøre forskjellige ting i ulike situasjoner (Pitchard 2005).

Den første av kategoriene blir kallet **den klassiske betingelse** (Pitchard 2005). Dette handler om å forsterke de naturlige refleksene i mennesket og forsterke en annen atferd som responderer til et spesielt stimuli (Pitchard 2005). Den klassiske betingelse ble arbeidet med av en russisk psykolog Ivan Pavlov. Ivan Pavlov arbeidet med et forsøk som gikk ut på at han observerte hundene sine (Pitchard 2005). Han observerte at hver gang hundene så eller spiste mat, begynte de å sikle fra kjeven. Pavlov ville prøve å endre denne atferden ved å ringe med en bjelle hver gang han skulle gi hundene mat (Pitchard 2005). Etter hvert så begynte hundene å forbinde bjellelyden med mat, og begynte å sikle hver gang de hørte bjellen. Oppførselen til hundene ble da endret over tid (Pitchard 2005). En kan snakke om endringer og atferd i et mer generelt perspektiv. Pavlov utviklet fire stadier i prosessen for den klassiske tilstanden, og hva som kommer etter fra første kobling mellom stimulans og respons; tilegnelse, utslettelse, generalisering og diskriminering (Pitchard 2005).

1. **Tilegnelse:** Tilegnelsesfasen er en spesielle læringen av betingelsens respons. Eksempel: Hundene siklet når de hørte bjellen.
2. **Utslettelse:** En gang lært, betingelsens respons vil ikke være lik. Utslettelse er brukt for å beskrive forsvinningen av betingelsens respons. Dette kommer fram ved at bjellen til stadighet ble brukt uten å gi hundene mat. Hundene mistet tilslutt troen på at de skulle komme mat, og slutter å reagere på bjellen (responsen blir utslettet).
3. **Generalisering:** Respondering av en lik stimulans uten å øve på akkurat det som blir sagt. Eksempel: Hvis et barn blir bitt av en hund, kan barnet bli redd hver gang det ser en hund.

- 4. Diskriminering:** Diskriminering er det motsatte av generalisering. Et menneske kan lære å ha en betinget respons til et spesielt stimuli, men ikke til et annet likt stimulans. Eksempel: Et barn som er blitt bitt av en hund er redd når hunden går løs, men ikke når hunden står i bånd.

(Pitchard 2005).

Den andre kategorien av betingelser er *operant betingelse* (Pitchard 2005). Dette er den mest viktige kategorien for behavioristisk læring. Denne tilstanden er mer fleksibel enn den klassiske tilstanden, og kan dermed virke sterkere (Pitchard 2005). Denne kategorien handler om å forsterke en atferd ved å anerkjenne/belønne den.

Skinner, en amerikansk psykolog som arbeidet på 1930 tallet, er kjent som den mest berømte behavioristen som studerte operant betingelse. Skinner studerte atferden til rotter og duer og laget generaliseringer av sine funn til menneskene (Pitchard 2005). Skinner brukte også en innretning som han kalte *skinner box*, en enkel, tom eske som han brukte i forsøkene sine med dyr. Klarte dyrene å nå opp til et visst nivå i denne boksen, ble de belønnet (Pitchard 2005). Denne belønningen kunne være f.eks mat. Da belønningene fortsatte når dyret repeterte handlingen, lærte etter hvert dyret at hvis det skulle få mat, måtte det gjøre samme handlingen (Pitchard 2005). Skinner slo fast at belønning og straff kontrollerte flesteparten av menneskets atferd og prinsippet om operant betingelse kan forklare menneskers læring. Det finnes noen aspekter for operant betingelse: (Pitchard 2005).

- **Forsterkning:** Alt som har effekten av å forsterke en spesiell atferd, vil denne atferden mest sannsynlig gjenta seg selv. Det finnes to typer av forsterkninger, positive og negative: (Pitchard 2005).
 - **Positiv forsterkning:** Denne metoden er en sterk metode for å kontrollere atferden til både mennesker og dyr. Den positive forsterkningen for mennesker består av basisting som mat og drikke. Det kan også være noe enkelt, som det og få oppmerksomhet. I hverdagssituasjoner, klasseromsituasjoner og i hjemmemiljø, da aktiviteter er valgfrie, bruker vi denne metoden for å belønne positiv atferd (Pitchard 2005).
 - **Negativ forsterkning:** Denne metoden blir brukt for og endre likegyldig atferd ved å bruke ulike straffemetoder. Undersøkelser har vist at straff kan være en effektiv måte for å redusere en spesiell

type atferd, men det har også vært diskusjon om dette er rett. Ulemper kan forekomme, spesielt i klasseromssituasjoner med sinne, frustrasjon eller aggresjon i forbindelse med straff (Pitchard 2005).

- **Forming:** Forming er et begrep som blir brukt som en teknikk for å lære mennesker eller dyr atferd som ikke har blitt utøvd før. Forming går ut på at læreren begynner med å lære en enkel respons som elev lett kan utøve. Gradvis blir flere sammensatte responser et krav for å få belønning (Pitchard 2005).

Jeg vil her presentere noen fordeler og ulemper ved bruk av belønning i klasseromssituasjoner:

Noen fordeler ved bruk av belønning er at hvis belønningene kommer uventet, vil iboende motivasjon fortsatt være høy. Det er også viktig å tenke på at alle barn skal motta en belønning for den anstrengelsen de har gjort. Det å bare belønne det barnet som gjør det "best", er ikke en god måte å opprettholde motivasjonen til barn som ligger lavere i ferdighet. Belønning er også en god måte å bruke som motivasjon for å krydre en aktivitet eller gjøre aktiviteten mer spennende (Pitchard 2005).

Det er viktig å tenke på at belønningsformene må være noe elevene har egen verdi av.

Selv om det er mange fordeler ved bruk av belønning, er det også noen ulemper knyttet til temaet. Belønning kan bagatellisere eller fornedre en læringserfaring, belønning kan føre til at barn får en konkurransepreget følelse eller en følelse av urettferdighet. Ved bruk av belønning kan konsentrasjonen om det egentlige emnet som oppgaven handler om bli forstyrret, og kan ved noen tilfeller ikke alltid gjøre arbeidet til eleven bedre. Blir belønning brukt i stor grad, kan barn som føler at de har liten sjanse for å få en belønning isolere seg (prestasjonsangst, bli redde for å gå på skole og isolerer seg hjemme). (Pitchard 2005).

5.0 Empiri

Etttersom jeg valgte kvalitativ metode ved bruk av intervju og observasjon, så har jeg valgt å dele empiridelen inn i to. Den første delen vil bestå av intervjuene som jeg gjennomførte under oppholdet mitt i Zambia. Jeg vil presentere noen like spørsmål som jeg stilte til begge førskolelærerne, og jeg vil presentere noen spørsmål som jeg stilte individuelt som jeg fant relevante. Den andre delen vil bestå av observasjonene som jeg gjorde meg under praksisoppholdet og praksisbesøk i ulike barnehager og SOS hjem.

5.1 Intervju:

Intervjuobjekt 1: Dame, førskolelærer, 40 årene.

Intervjuobjekt 2: Dame, styrer i lokal barnehage, 50 årene.

1. Hvilke verdier synes du er viktige i et barns oppvekst?

Svar intervju 1: *Barna er fremtidens generasjon, og jeg synes det er viktig å lære barna respekt. Ved å lære barna respekt så små vi voksne også respektere barna. Ved å selv innse at barna også tenker, la de utforske og eksperimentere i hverdagen, blir de også til gode barn. Det er barna som kommer til å styre i fremtiden.*

Svar intervju 2: *Som en lærer så syns jeg at det er viktig å lære barna omsorg Ved å lære barna omsorg så må vi ta godt vare på barna helt fra de er små. For å bli en god lærer så er det veldig viktig at vi behandler barna som vi har i klassen vår, på samme måte som vi behandler våre egne barn hjemme. Jeg mener det å vise å være glad i barna, lærer også barna at de skal være glad i hverandre. Det er også svært viktig å behandle barna likt, alle skal være likestilte. Det er ikke lov å forskjellsbehandle, for da kan dette smitte over på barna og mobbing kan oppstå.*

2. Når dere har kristendommen som et fag på skolen, hva lærer du barna da? Hva ser du som det viktigste å lære barna om når det kommer til kristendommen?

Førskolelærer 2: *Vi har som sagt en læreplan som vi må følge, og denne står det hva barna skal lære om. Vi forenkler dette stoffet veldig ved å si at "Gud er faren deres" "Gud er glad i dere" "Gud vil ikke at dere skal slåss" osv. Ettersom mange av barna vi har her er veldig små, så må vi ta hensyn til hva barna kan lære fra et såpass tidlig stadium. Som nevnt ovenfor lærer vi barn ting i kristendommen som barna kan kjenne igjen når de er med foreldrene i kirken eller andre steder der kristne ting blir nevnt. Vi lærer også barna holdninger innefor de ti bud som handler om å ikke stjele, ikke fornærme, være glad i hverandre osv.*

Diverse om religion; *Begge førskolelærerne var enige i at ettersom Zambia er en kristen nasjon med kristendommen som hovedreligion, var lærerne pliktet til å lære barna om kristendommen på skolen. De var og pliktet til å respektere andre religioner, men det er kristendommen det skal være fokus på. De fortalte at kristendommen sto veldig sterkt i Zambia, og at det er bra for barna å bli fortalt det samme som de hører i kirken eller andre steder på skolen også*

- 3. Jeg har vært litt rundt om i forskjellige barnehager og observert, og da har jeg sett at når læreren snakker om religion, snakker de ofte om Jesus. Hvorfor er det sånn? Er det noen forskjell på Gud og Jesus?**

Svar intervju 1: Ja det er en forskjell. Jesus er Guds sønn, og Jesus kom til jorden som et levende menneske. Jesus utførte også mirakler på jorden og våre forfedre har også sett han og visst at han har eksistert. Jesus døde også på grunn av menneskene og han er en "mellommann" til Gud. Vi har aldri sett Gud, men han er den høyeste. Når vi ber, så ber vi til Jesus og Jesus sender budskapet videre til Gud. Vi skal alltid passere Jesus før vi snakker til Gud.

Svar intervju 2: Det er nok mest for å forenkle stoffet, Jesus er en person som har levd, som vi har sett og som har gjort ting på jorden. Det er lettere for barna å forstå en person som har vært på jorden enn en som vi ikke har sett.

- 4. På hvilken måte gir du elevene dine positiv oppmerksomhet når de gjør noe som er bra? Ett eksempel: Når et barn svarer rett på et spørsmål i klassen.**

Svar intervju 1: Når et barn gjør noe som er veldig bra, så belønner jeg det med positive ord. "Flink jente" og jeg klapper i hendene sammen med de andre barna. Når jeg gjør dette, blir barna motivert til å prestere bra flere ganger.

Svar intervju 2; Da motiverer vi barna sånn at det kan fortsette med den samme gode oppførselen. Hvis barnet har vært veldig flink, så belønner vi barnet noen ganger med å gi barnet en kjeks, drops, leke eller noe lignende. Dette er veldig effektivt, og vi har sett mange eksempler på at når barn med dårlig oppførsel ser dette, så blir også de motivert til å oppføre seg bra, sånn at de får samme oppmerksomheten. Alle barn liker positiv oppmerksomhet.

- 5. På hva slags måte gir du elevene dine negativ oppmerksomhet når de gjør noe som er galt? Ett eksempel: Hvis et barn fornærmer læreren.**

Svar intervju 1: Hvis et barn gjør noe som er galt, er det viktig at jeg får tatt barnet til side og snakket med det. Barnet er ofte da sjenert og liker ikke å bli tatt for å gjøre noe galt. Dette pleier ofte å hjelpe da barnet synes det er veldig ubehagelig og stå sammen med læreren uten å ha noen i ryggen.

Hvis ikke dette hjelper, så kontakter jeg foreldrene og da må vi prøve å finne ut løsninger sammen sånn at dette problemet blir slutt. Jeg gir ikke fysisk straff som å slå, knipe i ørene osv, det er ikke lov i Zambia.

Svar intervju 2: *I min førskole så slår vi ikke barna. Dette har vi ikke lov til, og det er sjelden dette fører noe godt med seg. Vi prøver å finne en løsning på problemet. Jeg tror at alle barn kan forandre seg, det gjelder bare å finne rette løsningen. Som jeg sa i sta, så er det iblant veldig effektivt å vise barnet et barn som har fått positiv oppmerksomhet, og oppmuntre barnet til at hvis dette andre barnet oppfører seg på samme måte, så vil også hun/han bli belønnet på samme måte. Vi kaller heller ikke barna noen stygge navn (skjellsord), det er ikke noe bra og dette får ikke lærerne lov til på min førskole.*

- 6. Jeg har observert at i Zambia er det veldig store klasser, og det er ikke alltid like lett og få respekt. Så jeg lurer på, hvordan jobber du med respekt i klassen din? Hva tror du er den beste og mest effektive måten å få respekt i klassen?**

Svar intervju 1: *Det er ikke noen vits å skrike eller bruke høy stemme for å få oppmerksomheten i full gruppe. Når alle barna er samlet samtidig, så hører de ikke på meg hvis de er i det rette humøret. Min måte å oppnå respekt på, er å ta et og et barn ut av gruppen og snakke med det. Når du snakker med barnet, så er det viktig å se barnet rett inn i øynene, og være bestemt. Som jeg sa i sta, så er det mer ubehagelig for et barn og stå alene med læreren. Barnet har da ingen i gruppen og støtte seg på, og vil dermed oppføre seg bra i frykt for å komme opp til læreren en gang til. En annen ting som er vesentlig er i Zambia for å få respekt, er å kjenne den sosiale bakgrunnen til hvert enkelt barn. Kjenner du til dette, så er det også enklere å forstå barnet og forstå hvorfor barnet handler som det gjør. Jeg tror på at alle barn har samme muligheter til å lære, uansett om du er fattig eller rik. Barnet kommer med likt utgangspunkt. Jeg tror ikke det er forskjell på om barnet er fattig eller rikt, det handler om hvordan barnet er oppdratt hjemmefra. Den eneste forskjellen jeg har sett, er at de rike kan være "høyere oppe" enn de fattige barna, og det er derfor positivt at vi har fått skoleuniformene.*

Svar intervju 2: *Vi lærer barna at de skal ha respekt for læreren gjennom ulike tema som vi har i løpet av året. I Zambia så er det veldig viktig for barna å respektere de eldre. Læreren er eldre enn barna, og derfor er det også sånn at barna skal respektere. Eldre kan også være storesøsken eller andre barn som er eldre enn barnet selv. Det er også viktig å spre barna, ikke sette de urolige barna sammen, men heller spre barna utover på*

hvert sitt bord. Hvis alle de urolige barna sitter sammen, er det nesten umulig å ha undervisning for da forstyrrer barna for resten av klassen og hindrer læreren i å ha undervisning.

5.2 Observasjon:

Jeg begynte fort å observere systematisk, jeg hadde en bok hvor jeg skrev mine funn i, og jeg delte det opp i kategorier. Kategoriene var:

Positiv oppmerksomhet: Observasjon om når lærer ga positiv oppmerksomhet til barna, og i hvilke situasjoner dette skjedde:

- I begynnelsen av barnehagepraksisen min, så sitter jeg og observerer i en vanlig undervisningstime i klasserommet, og læreren stiller et spørsmål ut i klassen. Barna er veldig små, men har lært seg at om de skal få lov til å svare høyt på et spørsmål, må de rekke opp hånda og si "me" "teacher me". Læreren plukker ut en jente som får svare på spørsmålet, og hun svarer rett. Læreren blir veldig entusiastisk og sier "very good, let's clap for her" og da reiser barnet seg opp og alle barna sitter rundt og sier "Well done, well done, such a good girl" sammen med læreren. Jenta nyter oppmerksomheten ved å stå oppreist og ta til seg all oppmerksomheten, strålende glad.
- En dag jeg observerte i barnehagen, var det et bord som var veldig flinke og konsentrere seg om undervisningen. Dette ble læreren veldig glad for, og ga alle barna på det bordet en kjeks fordi de hadde vært så flinke til å konsentrere seg.
- Lokale barnehager: Samme store positive oppmerksomheten, "Well done, well done, such a good girl/boy" "Well done well done super for you". "I Love you boys and girls, I love you teacher".

Negative sanksjoner: Her ville jeg observere når lærer ga negativ oppmerksomhet til barna og i hvilke situasjoner dette skjedde:

- Jeg observerte til stadighet at det var ofte ett av barna som gjentatte ganger oppførte seg dårlig, forstyrret undervisningen og brukte ufint språk. Derfor ble også ofte han som fikk negativ oppmerksomhet fra de andre barna.
- I undervisning beveger lærer seg rundt i klasserommet med en linjal, kommer med trusler om å slå hvis barna ikke sitter stille eller forstyrrer klassen.

- Andre gjentatte handlinger som jeg la mye merke til var at det stadig var trusler om at hvis barna ikke oppførte seg, så fikk de "take your bag and go home". Læreren fulgte barnet til sekken, tok på sekken og fulgte barnet til døra. Dette var dagligdags og når de kom til døra, ble barnet lei seg og begynte å gråte. Jeg observerte hver gang at barnet ikke ble sendt hjem, men måtte love at han/hun skulle oppføre seg
- Lokal barnehage: Går rundt med stakk, og en dag kom læreren med trusler: "Hvis jeg ser noen stå, slår jeg dere".
- Som nevnt tidligere så var det en student som skulle ha siste praksisen sin på denne avdelingen. Hun prøvde mange forskjellige strategier for å få respekt. Senere på dagen så snakket hun med læreren som skulle veilede henne. Denne læreren ga henne en linjal og sa at den eneste måten å få respekt var å true med linjalen om at en skulle slå barna. Dette gjorde denne studenten og barna satte seg fint ned.

Observasjoner fysisk straff:

- Den samme gutten som jeg har snakket om tidligere gjorde mye trøbbel i klassen når jeg var der. Jeg synes synd på gutten fordi han alltid fikk negativ oppmerksomhet og fysisk straff. En gang når barna hadde undervisning nektet gutten å være med og han sto i enden av rommet og ropte noe på sitt zambiske språk. Læreren prøvde først å overse han, men dette nyttet ikke. Til slutt fikk læreren nok og spurte om jeg kunne overta undervisningen. Det som skjedde var at læreren dro ned bukse på gutten og slo han på rumpa med en linjal sånn at han hylte. Læreren forklarte meg etterpå at han hadde brukt et veldig stygt språk og at han hadde fornærmet læreren. Dette var grunnen til at han hadde blitt straffet. Etter hvert ble mor kontaktet. '
- En gutt forstyrret klassen en dag når læreren hadde undervisning. Læreren ble så sint at hun gikk ut og ringte moren til gutten fordi hun ikke ville ha han i klassen lenger. Når moren kom, tok de gutten med på et eget rom og slo han. Moren tok gutten med hjem og han kom ikke igjen den dagen.
- Jeg har gjennom hele praksisperioden slitt med å få respekt. Jeg hadde sagt klart og tydelig ifra om at jeg ikke slo barna og jeg kom heller ikke til å true med at jeg skulle slå. Derfor hørte heller ikke barna på meg, og en dag kom læreren bort og forklarte meg hva jeg skulle gjøre for å få respekt. Hun demonstrerte på et barn med å gi barnet en ørefik eller å vri dem i ørene. Dette var riktige måten å gjøre det på i følge henne.

Religion og praktisering av kristendommen: I forhold til Norge så har kristendommen en stor betydning i de zambiske skolene og barnehagene. Jeg ville derfor finne ut hvordan religionen påvirker oppveksten til de zambiske barna:

- For hvert måltid så ber barna bordbønn. Dette er noe som de skal gjøre og det blir brukt som trussel at hvis de ikke lukker øynene under bordbønnen så får de ikke mat. Jeg så en del ganger tilfeller hvor læreren delte ut maten til de andre barna hvis barna ikke fulgte det som ble sagt.
- Den første uken jeg var i praksis så var det mye undervisning om religion. Læreren hadde en barnebibel som hun leste for barna, og hun snakket mye med barna. Spesielt om Jesus. Hun fortalte barna at Jesus er alle menneskers konge og at han elsket alle barna like mye og barna skulle elske Jesus like mye. Hun sa også at Jesus ble sint og ikke likte når barna sloss. Jeg snakket med læreren om dette, og hun sa at det var viktig å ha tro på sin frelser. Etter vi hadde denne praten så var det lite undervisning om religion resten av tiden jeg var i barnehagen.
- Lokal barnehage: Barnehage tilknyttet katolsk kirke. Begynte med sang om Jesus med en gang jeg kom. ”Jesus is coming again”.
- Mange religiøse sanger og barna kan sangene utenat.
- På denne barnehagen er det også viktig å lukke øynene, det kom barn etter hvert og de barna måtte stoppe i døra, folde hendene og lukke øynene og be ferdig før de fikk gå videre.
- Jesusbilder på veggen

5.3 Observasjon i et SOS barnebyer hus:

Ettersom noe av praksisen min var fordypning innenfor tema i bacheloroppgaven, så var jeg med en dag og jobbet i et familiehus. Mine observasjoner viser at det er store kontraster til Norge. Det var 10 barn og to voksne i dette huset, og alle barna hadde ulike arbeidsoppgaver helt fra de var små (ca 4 år). De observasjonene jeg gjorde meg, var at jentene var de som hjalp mest til i huset. Moren fortalte at en dag skal jentene ut av landsbyen og da må de kunne generelle ting som å lage mat, gjøre husarbeid, vaske klær osv. Fokuset i dette huset var at barna skulle klare mest mulig ting alene og at de skulle bli selvstendige fort. Respekt var også noe som sto veldig sentralt i dette huset, og barnas oppdragelse ble preget av dette. Respekt for de eldre og for autoritetene i familien (besteforeldre, far og delvis mor i familien).

6.0 Drøftingsdel

I denne oppgaven vil jeg presentere ulike funn jeg har gjort i min tre måneders praksis i Zambia. Jeg vil drøfte, tolke og sette funnene opp mot relevant teori. Jeg vil drøfte omsorg – og straffebegrepene, oppvekst og familieliv og religionspåvirkning. Jeg vil presentere ett eller flere eksempel på hvert punkt.

A. Positiv oppmerksomhet, negative sanksjoner og straff:

En tydelig observasjon jeg gjorde meg, var at det var et stort fokus på både negativ og positiv oppmerksomhet i praksisbarnehagen min. Gjorde barnet noe bra som for eksempel å svare rett på et spørsmål, så opplevde jeg at barnet ble belønnet med stor positiv oppmerksomhet. Dette gikk igjen i begge barnehagene jeg observerte i. Ett eksempel:

I begynnelsen av barnehagepraksisen min, så sitter jeg og observerer i en vanlig undervisningstime. Læreren stiller et spørsmål ut til klassen. Barna er veldig små (2-3 år gamle), men har lært seg at om de skal få lov til å svare høyt på et spørsmål, må de rekke opp hånda og si "me, teacher, me!". Læreren plukker denne dagen ut en jente som får svare på spørsmålet, og hun svarer rett. Læreren blir veldig entusiastisk og sier "very good, let's clap for her!". Da reiser barnet seg opp og alle barna sitter rundt jenta i ring og sier "Well done, well done, such a good girl". Læreren er også med på dette. Jenta nyter oppmerksomheten ved å stå oppreist og ta til seg all oppmerksomheten, strålende glad.

I eksempelet ovenfor, så får jenta stor positiv oppmerksomhet ved at hun svarer rett på et spørsmål. Jeg så tydelig både på jenta og de andre barna, at dette var noe de var vandt med. Denne positive oppmerksomheten ble så stor fordi dette viste at jenta hadde fulgt med i timen, samtidig som hun viste at hun hadde lært og tatt til seg noe i tidligere undervisning. Barna jeg observerte var mellom 2-3 år gamle og det var til tider en utfordring for læreren og få barna til å sitte stille og konsentrere seg om undervisningen. Det hendte også noen ganger at læreren ga barna som hadde klart å sitte konsentrert en økt, en belønning. Denne belønningen var ofte en kjeks eller drops.

I intervjuene jeg utførte, hadde jeg med spørsmålet "På hvilken måte gir du elevene dine positiv oppmerksomhet? For eksempel: Når et barn svarer rett på et spørsmål."

Begge førskolelærerne var enige i at hvis et barn gjorde noe bra, så ble barnet belønnet med positive ord og klapping i hendene sammen med de andre barna. Under intervjuene kom det

frem at dette ble gjort på grunn av at barna da ble motiverte til å prestere bra flere ganger, og dermed utvikle seg mer faglig. Førskolelærer 2, mente også at ved å belønne samt gi stor positiv oppmerksomhet til barnet, så ble også andre barn motiverte til å gjøre det samme. *Alle barn liker positiv oppmerksomhet!* (Sitat førskolelærer 2).

Jeg med norsk førskolelærerutdanning i ryggen, tolker disse situasjonene som positive. Jeg så tydelig at barna ble motiverte til å fortsette, og hvert enkelt barn jeg har observert fått positiv oppmerksomhet har virkelig nytt oppmerksomheten det har fått i forbindelse med å ha gjort noe bra/rett.

Berit Bae (2004) sier at ved å møte barnet som subjekt, blant annet innebærer å anerkjenne individets rettigheter i forhold til egen opplevelsesverden. Individets verdighet til å få være autoritet i forhold til egne opplevelser knyttes til denne tenkningen. Å anerkjenne barn som subjekt betyr å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, med rettigheter i forhold til egne tanker og følelser

(<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/barnehager/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvens.html?id=440489>).

Ved å knytte Bae's teori opp mot min observasjon om positiv oppmerksomhet, ser vi at verdigheten til barnet blir ivaretatt. Dette ble gjort ved at alle barna klappet for jenta, og hun ble da anerkjent for at hun kunne svare rett på et spørsmål høyt i klassen.

Rammeplanen for barnehagen sier at: *"Barn under opplæringspliktig alder er ikke en ensartet gruppe, og barn møter barnehagen med ulike forutsetninger. Barnehagens innhold skal utformes slik at det kan oppleves meningsfylt for det enkelte barn og gruppen. Personalet har ansvar for at alle barn, uansett funksjonsnivå, alder kjønn og familiebakgrunn får oppleve at de selv og alle i gruppen er betydningsfulle personer for fellesskapet"* (Rammeplanen 2006:18).

Ved å se på den norske rammeplanen, knyttet opp mot intervju og observasjon, så ser vi at barnet fikk følelsen av å være betydningsfull for fellesskapet. Jeg så ingen eksempler på at barn med ulik sosial bakgrunn og med nedsatt funksjonsnivå ikke fikk positiv oppmerksomhet om barnet hadde fortjent det.

I forhold til positiv oppmerksomhet om belønningsbegrepet, ble behavioristisk læringsteori brukt aktivt. Innenfor læringsteorien og i forhold til eksemplene jeg har kommet med ovenfor, handler dette om *operant betingelse*.

Operant betingelse går ut på å forsterke en atferd ved å anerkjenne den (Pitchard 2005). Forsterkning er et begrep innenfor den operante betingelsesteorien, og ved å gi barna positiv oppmerksomhet, ble også barna motiverte til å gjøre det samme flere ganger. Det samme prinsippet ble brukt ved å belønne barna med kjeks, drops, leke eller lignende om barnet har en atferd som læreren opplever som positiv. Dette kalles positiv forsterkning (Pitchard 2005).

En observasjon jeg gjorde meg i klasseromssituasjon, var at ved å gi barna belønning, ble ofte undervisningen konkurransepreget. Det ble ofte mye støy på grunn av at barna konkurrerte med hverandre om hvem som kunne rope høyest for å få oppmerksomhet. Det var heller ikke alltid barna visste svaret, det var bare håpet om å få belønning som gjorde at de rakk opp hånden. Dette førte igjen til at konsentrasjonen blant de andre barna om den egentlige undervisningen ble svekket. Begge disse eksemplene (konkurransepreget og tap av konsentrasjon) er ting som Skinner (2005) trekker frem som problem ved bruk av belønning i klasseromssituasjon. Skinner (2005) sier og at ved bruk av belønning, ble ikke alltid arbeidet til elevene bedre (Pitchard 2005).

I forhold til temaet om bruk av negative sanksjoner i barnehagen, samt bruken av fysisk straff, ble jeg med min norske førskolelærerutdanning i ryggen sjokket. I Norge er det forbudt med fysisk avstraffelse mot barn. I begynnelsen hadde jeg problemer med å akseptere det jeg så. Jeg måtte under flere anledninger den første uken gå ut av klasserommet i sjokk. Fra mitt kulturelle ståsted, var det å slå barna veldig galt. For min del, kom *kultursjokket* i denne perioden. Ingenting var normalt (Dahl 2003). Jeg observerte fysisk straff mange ganger før jeg kunne "akseptere det", jeg bestemte meg etter hvert for å prøve å forstå hvorfor lærerne handlet på denne måten og litt etter litt skjønnte jeg også det. Jeg kom da over i *reaksjons og bearbeidingsfasen* (Dahl 2003). Ettersom engelsk er et av de offisielle språkene i Zambia, ble det lettere for meg å snakke med læreren om metodene hun brukte. Selv om jeg ikke var enig i måten hun straffet barna på og at jeg til tider opplevde straffingen som umoralsk, så klarte vi å skape *en felles kulturell plattform* (Hylland/Eriksen 2001). Ettersom vi har samme utdannelse (førskolelærerutdannelse), så kunne jeg klare å skape en samtale med læreren ut fra vårt felles ståsted. Jeg spurte også om vanlige temaer som mann, hus, barn osv, og fortalte om mitt liv i Norge. Denne samtalen gjorde jeg ikke fordi jeg ville prøve å gjøre den norske kulturen lik emd den zambiske, men for å prøve å forstå den zambiske kulturen bedre (Hylland/Eriksen 2001). Fra og i begynnelsen å tenke *etnosentrisk*, tenkte jeg mer og mer *kulturrelativistisk*. Den kulturrelativistiske holdningen viser at alt mennesker gjør, må forstås i egen sammenheng, og den blir da et hjelpemiddel for forståelse (Hylland/Eriksen 2001). Å lære seg

å se ting med den andres blikk, gjør sånn at det blir enklere å forstå kulturen som en observerer (Hylland/Eriksen 2001). La meg komme med et eksempel:

”Læreren i praksisbarnehagen var nysgjerrig på praktisering av grensesetting i Norge, og da jeg fortalte at vi har en lov som forbyr oss og straffe barna fysisk i Norge, svarte hun med at: ”det må være fordi dere ikke har så ufordragelige barn i Norge som vi har i Zambia”. Jeg ble satt ut og visste ikke helt hva jeg skulle svare da jeg til slutt svarte at ”Ja, men vi har da sånne barn i Norge og”.

Unni Wikan støtter dette spørsmålet fra læreren som jeg snakket med i praksis i sin artikkel ”Bruk av straff i ulike kulturer”. Her forteller hun om at det egyptiske folk reagerte på samme måte da de fikk høre at nordmenn ikke slår, men bruker muntlige irettesettelser i stedet.

”Snakke bare? Det må være fordi barn er født med veloppdragne hos dere enn hos oss”(Wikan 1989:120). Selv om Norge har andre straffemetoder enn fysisk straff, vil ikke det si at våre straffemetoder er noe bedre. Unni Wikan skriver videre i artikkelen at i den vestlige kulturen blir straffebegrepet brukt på en helt annen måte. Straffen barnet ofte får er nøye gjennomtenkt og veloverveid og avstrafferer legger ofte sin egen skyldfølelse over på barnet (Wikan 1989). Den vestlige kulturen fokuserer mer på å trenge inn på barnet, utdele smerte og gi barnet skyldfølelse ovenfor det gale barnet har gjort. Barnet skal altså forstå at straffen er rettferdig, erkjenne hva det selv har gjort og internalisere moralske holdninger til seg selv (Wikan 1989). På dette området er den vestlige kulturen veldig spesiell da barnet blir utfordret til å tenke, handle og velge selv. I de fleste andre kulturer blir barn oppdratt med at de andre velger for dem (Wikan 1989). På min praksisplass i Zambia, ble alt lagt til rette for barna og i den første økten som de kalte ”frilek” ble leker valgt for barna.

Under mine observasjoner vil begrepet fysisk straff være definert som slag, ørefiker, kniping i ørene, slag over fingrene med linjal eller ris på rumpa.

I forhold til straffebegrepet, ble jeg oppmerksom på den andre betingelsen i behavioristisk læring. Dette er *den klassiske betingelse* (Pitchard 2005).

Jeg observerte at hvis barna ikke konsentrerte seg om det de skulle, ikke sto på rekke, løp i gangene eller forstyrret de andre, tok læreren fram linjalen og slo i bordet der barna satt. Barna ble da stille og visste at om de ikke hørte på det som ble sagt, ble de straffet med et slag over fingrene, på hodet eller på rumpa. Det var tydelig at barna hadde lært at når læreren tok fram linjalen, da skulle de være stille.

Læreren gikk også med denne linjalen når hun hadde undervisning. Det var en ny zambisk student som kom en av de siste dagene. Hun slet med å få respekt og da ba læreren henne om å ta linjalen og true barna med den. Da fikk hun respekt. Barna satt stille resten av økten til studenten.

En annen observasjon jeg gjorde meg, var at det var mye tomme trusler. Læreren truet ofte barna med at de ble sendt hjem, pakket sekken deres og fulgte de ut til døra. Da barna kom til døren, begynte de å gråte og læreren ba de da sette seg fint ned på plassen sin igjen. Barna fortsatte samme atferden.

Som nevnt i teoridelen studerte en russisk psykolog, Ivan Pavlov dette temaet. Han kom fram til fire forskjellige stadier i prosessen for den klassiske tilstanden (Pitchard 2005). Jeg vil her bruke mine egne observasjoner for å illustrere teorien:

1. Tilegnelse: I mine observasjoner ble barna redde når læreren tok frem linjalen.
2. Utslettelse: Dette stadiet kommer frem i mine observasjoner ved at lærer til stadighet kommer med trusler om at barnet blir sendt hjem om barnet har hatt dårlig atferd. Læreren gjennomfører aldri trusselen. Barna mister til slutt troen på at de blir sendt hjem, og slutter å reagere på truslene til læreren (responsen blir utslettet).
3. Generalisering: Her kommer linjal eksempelet inn igjen. Hvis barnet en gang blir slått med linjal, kan barnet bli redd hver gang linjalen kommer fram.
4. Diskriminering: Mennesket kan lære å ha en betinget respons til et spesielt stimulans, men ikke til et annet likt stimulans. Her har jeg et eksempel på at en av jentene i klassen, var i store deler av praksisperioden redd for meg. Dette var på grunn av hudfargen min. Hun var redd meg når jeg nærmet meg henne, men ikke når jeg var langt unna.

Jeg snakket videre med førskolelæreren om fysisk straff. Læreren fortalte at det heller ikke var lov til å slå barna i Zambia, men at hun følte seg tvunget til å gjøre det. Barna ville ikke høre på henne når hun prøvde og snakke med dem, sånn som jeg fortalte vi gjorde i Norge. Hun demonstrerte det også for meg.

Læreren hadde rett når hun sa at det var en lov også i Zambia som forbydde fysisk avstraffelse i skolen. Zambia har signert på barnekonvensjonen, barns rettigheter som i artikkel 19 sier at barnet skal beskyttes mot alle former for fysisk og psykisk avstraffelse. Denne loven gjelder både i hjemmet og i offentlige institusjoner som skole og barnehage.

Zambia har også signert en avtale fra "The African Charter", et råd som er spesielt for Afrika. Denne organisasjonen skal også beskytte barn fra alle former for fysisk og psykisk straff (Soneson 2005).

Den zambiske loven *mot* fysisk og psykisk avstraffelse *i skolen* har eksistert siden 2003.

Trekker vi kontrasten til Norge, ser vi at på 1900 tallet, ble fysisk avstraffelse også brukt i norske skoler. Straff var et godt brukt "hjelpemiddel" for lærere i skolen frem til midten av 1930 tallet. Den straffereaksjonen som var mest brukt i normale skoler, var riset (Handal 2006).

I kontrast med Zambia, kom det en lov i 1889 om at straffen skulle være mer kontrollert. Læreren kunne altså ikke gis ukontrollert av læreren, men skulle skje under tilsyn av en annen lærer og jenter over 10 år skulle ikke bli straffet (Handal2006).

I de norske lovene, står det altså svart på hvitt at det var lov å bruke fysisk avstraffelse i skolen i 1889. Norge hadde også en tvangsskole der "ivrige skulkere og vanartige barn" ble sendt. Elevene ble altså tvunget bort fra sitt vante miljø, sendt ut på landet og satt til undervisning under tvang (Tobias 2005). Dette har jeg ikke observert finnes i Zambia.

I 1936 ble lærerens rett til å bruke fysisk straff avskaffet. Det var likevel mange som fremdeles praktiserte milde former for fysiske avstraffelser til langt utpå 1970 tallet (Tobias 2005).

I søken etter å få svar på hvorfor det fremdeles finnes negative sanksjoner og fysisk straff i de zambiske førskolene, måtte jeg stille et spørsmål på intervjuet jeg hadde:

"På hvilken måte gir du elevene dine negativ oppmerksomhet når de har gjort noe som er galt? For eksempel: Fornærme læreren".

Førskolelærer 1, var veldig tydelig på at hvis barnet har gjort noe som er veldig galt, så tar hun det til side for å snakke med det. Barnet blir da sjenert og liker ikke å bli tatt for å gjøre noe galt. Barnet har da ingen i ryggen, og synes situasjonen er veldig ubehagelig. Hun fortalte også at foreldrene ble kontaktet hvis barnet ikke sluttet med den negative atferden, og de da måtte prøve å finne løsninger sammen. Begge førskolelærerne jeg intervjuet, var veldig klare på at de ikke slo barna, det hadde de ikke lov til og det var sjelden det førte noe godt med seg. Det var veldig effektivt å vise barnet at ved god oppførsel, blir også det barnet belønnet.

Førskolelærer 2, fortalte videre at hvis noen lærere i hennes førskole slo, fikk de først tilsnakk

og advarsel, gjentar handlingen seg flere ganger så mister læreren jobben. Hun fortalte og at det ikke var gunstig å slå barna, da foreldrene kan gå til rettsak mot barnehagen ettersom det er en lov som sier at de ikke har lov til å slå. Barnet kan bli redd og nekte å gå i barnehagen hvis det blir slått.

Dette viser at det tok lang tid før fysisk avstraffelse ble helt utryddet i de norske skolene. Jeg tror at med mange lærere av "den gamle skolen", ikke klarte å praktisere noen andre metoder enn straff, fordi de ikke hadde lært noe annet da de tok lærerutdanningen sin. Jeg ser også sammenhengen med Zambia.

Som førskolelæreren fortalte meg, så var det mange som fremdeles praktiserte fysisk straff, fordi hun ikke visste om andre måter å sette grenser for barna på. I den nye zambiske førskolelærerutdanningen, så er det lagt mer vekt på å finne alternative metoder enn fysisk avstraffelse. Redd barnas rapport om fysisk avstraffelse i Zambia, viser at alternative metoder for fysisk straff kan for eksempel være å snakke med barna, fortelle dem hva som de har gjort galt, tenke over egne undervisningsmetoder, realistiske læringsmål for barn i ulike alder og gi barnet komplimenter. Anerkjennelse, barn på ulike ferdighetsnivå og barns rett til medbestemmelse er også tema som går igjen i den norske Rammeplanen for barnehagen. Ettersom klassene var veldig store, mange barn og få lærere så stilte jeg et spørsmål om respekt:

Hvordan jobber du med respekt i klassen din? Hva tror du er den beste måten å få respekt på i klassen?

Begge førskolelærerne jeg intervjuet var veldig tydelige på at det var viktig å ha respekt for læreren. Respekt er viktig i Zambia og da er det sånn at barna skal respektere. Førskolelærer 1 mente at det ikke nyttet å skrike eller bruke høys temme for å få oppmerksomheten i full gruppe. Som hun nevnte tidligere i intervjuet, så tok hun heller ut et og et barn for å snakke med det. Det er ubehagelig for barnet og vil i ettertid oppføre seg bra for og ikke komme opp dit igjen. Hun mente også at ved å kjenne barnets sosiale bakgrunn, så er det enklere å forstå handlingene til barnet. Alle barn kommer til skolen/barnehagen med likt utgangspunkt og samme muligheter til å lære.

Førskolelærer 2 lærte barna respekt gjennom ulike tema som de hadde i løpet av året. Hun hadde også en metode med å plassere urolige barn på hvert sitt bord.

Jeg opplevde respekt på nært hold i praksis. Jeg som lærer i klassen, ble ikke kalt med fornavn, jeg ble kalt ”teacher”. Det var ikke vanlig å kalle læreren med fornavn og respektere læreren som autoritetsperson var veldig viktig. I Norge på 1900 tallet var læreren også en autoritetsperson som elevene titulerte med Fru eller Frøken (<http://www.opam.no/index.php?id=478>).

B. Oppvekst og familieliv:

Ved å finne ut noe om oppvekstvilkårene til barn, må en også se på hjemmeforholdene til barnet. Jeg var interessert i å finne ut hvordan verdier som zambiske mennesker syntes var viktige i barns oppvekst i Zambia, og jeg valgte intervjupersonene mine ettersom begge også har barn.

Hvilke verdier synes du er viktige i et barns oppvekst?

Førskolelærer 1 mente at det er viktig å lære barna respekt. Barna er fremtidens generasjon og ved å lære barna respekt, må også de voksne respektere barna. Ved å innse selv at barna også tenker, la barna utforske og eksperimentere i hverdagen, blir de også gode barn. Det er disse barna som kommer til å styre i fremtiden.

Førskolelærer 2 svarte at det er viktig å lære barna omsorg. Ved å lære barna omsorg, så må vi ta godt vare på barna helt fra de er små. Hvis du viser at du er glad i barna, lærer også barna å være glad i hverandre. Det er ikke lov å forskjellsbehandle og vi må behandle alle barna likt.

Slår vi begge intervjuene sammen, ser vi at respekt og omsorg er to viktige begrep her. I den zambiske storfamilien, er strukturen hierarkisk, der alder og kjønn er avgjørende for ens plass. Gutter blir prioritert framfor jenter, og mens jenter blir lært opp til omsorgs – og husholdningsoppgaver, går guttene ut i arbeid og tjener penger for å forsørge familien. Respekt for dem som er eldre enn seg selv, lydighet og lojalitet er viktig i den zambiske storfamilien. Følges ikke disse reglene, er sanksjonene ofte harde og utsøtning av fellesskapet kan bli resultatet (Sørheim/Eriksen 2004).

I det cairenske samfunn blir barn fra 5 årsalderen oppdratt til lydighet, høflighet og respekt. Ordtaket ”den må tidlig krøkes, om man god krok skal bli” gjelder i stor sammenheng her. Respekt for de eldre og akseptering av autoritet er en overordnet norm. Lydighet innebærer altså akseptering av autoritet (Wikan 1989).

Innenfor oppdragelsen, så er det mange familier i Zambia som praktiserer fysisk avstraffelse i oppdragelsen. Det finnes til dags dato ingen lov om at foreldrene ikke har lov til å slå barna i hjemmet, selv om myndighetene har prøvd å beskytte barna fra dette i andre steder i samfunnet (Soneson 2005). Vold i hjemmet altså på mange måter akseptert og en del av oppdragelsen. Disiplinering blir ofte brukt for å kontrollere en øyeblikkelig situasjon. Ettersom respekt for de som er eldre enn seg selv er et tema i Zambia, så hender det ofte at storesøsken slår mindre søsken. Alder gir autoritet og ansvar i kraft av livserfaring og innsikt (Wikan 1989).

Drar vi sammenhengen til Norge for ca 100 år siden, ser vi at det også var akseptert fysisk avstraffelse i hjemmet. I Hustuktloven fra 1892 står det at foreldre har myndigheten til å bruke fysisk straff på sine barn. Ikke før enn i 1987 ble det forbudt å straffe barn fysisk (Stormark 2005).

Rammeplanen for barnehagen viser til oppvekst: *"Barndommen er en livsfase med egenverdi i likhet med alle andre faser i menneskets livsløp. Ett av barndommens særpreg er samspill i lek, der initiativ, fantasi og engasjement vil kunne finne sted. Barn undrer seg og stiller spørsmål, søker opplevelser og gjør erfaringer på egne læringsarenaer. I nære samspill med omgivelsene de er aktive på alle områder.*

Omsorg, oppdragelse, lek og læring i småbarnsalderen former barns holdninger, verdier og tillit til seg selv og andre mennesker og deres motivasjon for læring senere i livet"(Rammeplanen:12:3006).

Ettersom oppvekstbegrepet også er knyttet til hvordan hjemmeforholdene til barna er, valgte jeg å observere i et familiehus i SOS barnebyer. I dette hjemmet bodde det 11 barn, en mor og en tante.

En av de første observasjonene jeg gjorde meg, var at barna hadde ulike arbeidsoppgaver helt fra de var små (begynte å arbeide da de var ca 4 år). Det var stort sett jentene som jobbet, og dette ville jeg finne ut mer om. Jeg spurte derfor moren om hvorfor de hadde flere arbeidsoppgaver enn guttene, og da fikk jeg til svar at det var fordi jentene måtte forlate landsbyen etter hvert, gifte seg, få barn og holde orden på husholdningen. For å kunne holde orden på husholdningen, måtte jentene lære seg å gjøre forskjellige ting som å vaske klær, lage mat, gjøre rent osv. Jentene forlot landsbyen da de var mellom 13-14 år gamle.

Selv om dette er litt spesielt ettersom det var i SOS barnebyer, så observerte jeg at det ofte var sånn det foregikk i andre familier også. Det er svært vanlig at det er flere generasjoner som bor i samme hus, og mannen som jobber må forsørge disse. En zambisk kvinne sa til meg en gang at ”*gifter du deg med en zambisk kvinne, gifter du deg med familien hennes også*”. Et utsagn som viser seg å stemme.

Mine observasjoner viser at den såkalte kjernefamilien, var svært sjelden i Zambia. Svært få hadde en familie der det kun var mor, far og to barn i et hus. De aller fleste jeg snakket med, bodde i et hus med flere generasjoner og jobbet for å kunne betale utdannelse til yngre søsken/barn, og for å forsørge familien ellers med mat og andre nødvendige ting. En familie der flere generasjoner bor under samme tak, blir kallet storfamilien. Storfamilien har felles økonomiske og omsorgsmessige forpliktelser og alle i familien har en bestemt status i forhold til hverandre og i forhold til andre familier (Dahl 2003). Som oftest er det foreldre, sønner og deres koner og barn som bor i samme husholdning, og sønnene er foreldrenes økonomiske og omsorgsmessige forpliktelse for alderdommen.

Som nevnt under i teoridelen så hadde Norge en *komplimentær familie* på 1950 og 1960 tallet. Mor og far har ulike arbeidsoppgaver og roller i ekteskapet, altså *komplementære roller* (Larsen/Slåtten 2008). Mor er hjemme og tar seg av husholdningen og far er på jobb for å forsørge familien. Jeg har observert at i Zambia finnes den komplimentære familien enda. Arbeidsoppgavene til en mor i den zambiske familien vil være husarbeidsoppgaver og praktiske omsorgsoppgaver (skifte bleier, trøst, ta vare på barnet hvis det er sykt osv). Far er øverst på rangstigen, og skal dermed bli respektert mest. Dette viser at alle i familien har ulik status og oppgaver både i forhold til hverandre, og i forhold til andre familier (Dahl 2003). Disse rollefordelingene lærte barn fra de var små, jeg observerte at barna lærte om de ulike rollene i familien. Hver og en i familien hadde ulike roller.

Som nevnt ovenfor er sønnene foreldrenes omsorgs og økonomiske sikring for alderdommen. Sønnene blir også foretrukket før jentene, og har ofte arverettigheter når det kommer til jordstykker, eiendom osv. Jentene blir oppdratt til å gjøre omsorgs og husarbeidsoppgaver, og når de blir giftet bort, har de husholdningsansvaret for sin nye manns bolig (Sørheim/Eriksen 2004). Dette stemmer overens med mine observasjoner om at jentene hadde flest husholdningsoppgaver i hjemmet. Moren påpekte flere ganger til meg at jentene måtte lære å bli selvstendige, da de i en alder av 13-14 år måtte forlate landsbyen og starte sin egen husholdning.

Trekker vi kontrasten til dagens norske kjernefamilie er kontrastene store. Besteforeldre hører ikke til husholdningen, og bistår bare til barnevakt og andre lignende ting. Det er altså ingen forpliktende relasjoner mellom kjernefamilien og dens slektninger. Den typiske norske familie er både økonomisk og omsorgsmessig selvstendig, og begge foreldrene har i utgangspunktet inntektsgivende arbeid (Sørheim/Eriksen 2004).

Alderdommen er sikret med pensjonsordninger, og muligheten for å komme på institusjon dekker omsorgsbehovet. Kommer man i pengeproblemer, så finnes det både trygdekontor og sosialkontor som hjelper til for å skaffe både penger og jobb. Individet står sterkest i Norge (Sørheim/Eriksen 2004).

Jeg kan forstå hvorfor barn blir disiplinert, både i oppdragelsen og i barnehage/skolesammenheng. I følge Unni Wikan er det svært viktig i den afrikanske kulturen at et barn skal vise god oppførsel. Viser ikke barnet en god oppførsel, står familien utsatt for kritikk. Som jeg refererte til i storfamilien, så kan det bli store konsekvenser om regler ikke blir fulgt. Sammenlignet med Norge som har trygde og sosialkontorfunksjoner, finnes disse funksjonene stort sett i naborelasjoner. Her blir omsorgsfunksjoner som er overført til staten i Norge ivaretatt i nabofelleskap. I vårt samfunn står det lite på spill om et barn viser dårlig oppførsel, i afrikanske samfunn kan det føre til utestenging av fellesskapet.

C. Religiospåvirkning:

Religion står sterkt i Zambia, og kristendommen er den mest etablerte religionen.

Kristendommen er også Zambias hovedreligion, mens islam, buddhismen og hinduismen også er utbredt. I barnehagesammenheng observerte jeg sterk bruk av religionen i klasserommet. Bordbønn før mat, mye religiøse sanger og mange religiøse historier sto sterkt i barnehagen.

Da jeg skulle finne ut om praktiseringen av religion i Zambia, stilte jeg litt generelle spørsmål til intervjuobjektene mine:

Når dere har kristendommen som et fag på skolen, hva lærer du barna da? Hva ser du som det viktigste å lære barna om når det kommer til kristendommen?

Begge førskolelærerne var enige i at ettersom Zambia er en kristen nasjon med kristendommen som hovedreligion, var lærerne pliktet til å lære barna om kristendommen på skolen. De var og pliktet til å respektere andre religioner, men det er kristendommen det skal være fokus på. De fortalte at kristendommen sto veldig sterkt i Zambia, og at det er bra for

barna å bli fortalt det samme som de hører i kirken eller andre steder på skolen også. Stoffet blir veldig forenklet ved å si at "Gud er faren deres" "Gud er glad i dere" "Gud vil ikke at dere skal slåss" osv. Ettersom mange av barna er veldig små, så er det noen hensyn vi må ta. Holdningsarbeid innenfor de ti bud som handler om og ikke stjele, ikke fornærme, være glad i hverandre osv, jobber vi også med.

Norge er også en kristen nasjon, og ca 90 % av befolkningen står tilsluttet kristen trostradisjon. Det finnes også flerkulturelt mangfold i Norge med religioner som lever side om side med kristendommen (Sødal 2006).

Felles for både Norge og Zambia er at alle kristne tror på samme Gud og på frelsen gjennom Jesus Kristus. Kristne tror også at Gud finnes og at han er en (monoetisme). Gud deler seg i tre, og gjør seg til kjenne gjennom Gud Far, Guds sønn/Jesus og Gud Den Hellige Ånd.

Førskolelærer 2 snakket om at de ti bud ble brukt mye for å lære barna samfunnsverdier. Dette viser at religion ligger til grunn for mye av oppdragelsen i Zambia. Ser vi på fjerde bud som sier "Du skal ære din far og din mor", handler dette om de voksne menneskenes ansvar for sine foreldre. De skal vise dem lydighet og respekt, gi dem mat, klær og en verdig begravelse. Altså, vi skal ta ansvar for dem, og ta var på dem når de blir gamle (http://irenebn.stud.hive.no/krl/fordypning/de_ti_bud.html). I Afrikanske samfunn, er gjelder dette til dags dato ved at sønnene sikrer alderdommen til sine foreldre, både økonomisk og omsorgsmessig.

Ser vi på syvende bud, som sier "du skal ikke stjele", så handler dette om at du ikke skal berike deg på bekostning av et annet menneske. Å stjele kan bety mye, det kan være alt fra stjele penger fra banken eller å "låne" noe av en venn og "glemme" å levere det tilbake. Budet kan også handle om å stjele andre ting enn fysiske eiendeler. Dette kan være å stjele ideer, hemmelige opplysninger osv. Dette kan være en fin grunnregel å lære barn om, da stjeling er noe som alle land kjemper mot.

Da jeg var i barnehagen, så jeg tydelig forskjell på omtalen av Gud og Jesus Kristus. Jeg ble nysgjerrig og ville finne ut mer om temaet:

Jeg har vært litt rundt om i forskjellige barnehager og observert, og da har jeg sett at når læreren snakker om religion, snakker de ofte om Jesus. Hvorfor er det sånn? Er det noen forskjell på Gud og Jesus?

Begge intervjuobjektene var enig i at det var en forskjell, de fortalte at Jesus er Guds sønn, og Jesus kom til jorden som et levende menneske, vi har sett han og han gjorde ting på jorden. Det er enklere å forstå for barna.

Felles for både Norge og Zambia er at vi tror og på den samme Jesus Kristus. I den kristne tro blir dette særpreget fordi han er Gud som blir menneske for å leve, lide og dø i menneskets sted. Jesus viser at Gud først og fremst er den medlidende og omsorgsfulle, den som hjelper og helbreder, den som oppsøker menneskene for å redde dem (Sødal 2006).

Jesus Kristus, sånn som jeg tolker han, er han som en redning for det zambiske folket. Ved å tro på et menneske som lever, lider og dør i menneskets sted, blir han en person som kan redde folket fra elendigheten som er blant dem. Ved å bli frelst, blir mennesket reddet eller satt fri, og da Jesus levde, frelste han mennesker fra sykdom, isolasjon, synd og annet blant dem (Sødal 2006). Troen og håpet på at Jesus skal komme tilbake til jorden og redde mange mennesker ut fra fattigdom og nød, holder mange oppe og ved å gå i kirken hver søndag, kommer man også inn i et sosialt samfunn og jeg tror at for mange kan dette virke positivt. I barnehagen jeg observerte i, var tilknyttet en katolsk kirke. Denne barnehagen brukte mye religiøse sanger og tekster i undervisningen, og mange av sangene var basert på at Jesus en dag skulle komme igjen.

7.0 Avslutning:

I denne oppgaven har jeg drøftet problemstillingen; *Hvordan er barns oppvekst i Zambia i forhold til Norge?*

- *Hvordan praktiseres disiplin og anerkjennelse i de zambiske barnehagene?*
- *Hvilken rolle spiller kristendommen inn på barns oppvekst i Zambia?*

Barns oppvekst i Zambia i forhold til Norge, kan trekke kontraster til Norge før 1950. Jeg ser tydelige likhetstrekk med vårt skolesystem i Norge da, og skolesystemet i Zambia. Disiplin blir praktisert på samme måte med riset som flittig hjelpemiddel sammen med linjalen. Det tok lang tid før fysisk avstraffelse var helt utryddet i norske skoler, og ettersom at Zambia nylig (2004) har fått en lov mot fysisk avstraffelse i skolen, så er det fremdeles mange som bruker dette som disiplinmiddel. Barns oppvekst var også relativt lik bondesamfunnet i Norge, og jeg har sett på kontrasten mellom storfamilien og kjernefamilien. Storfamilien er

økonomisk avhengig av hverandre, i den norske kjernefamilien er vi ikke økonomisk avhengige av noen med våre trygde og omsorgsfunksjoner.

Ser vi krysskulturelt, viser det seg at i mange ulike kulturer bruker de fysisk straff som virkemiddel i skolen. Mange blir overrasket når vi sier at vi ikke slår barna, og disiplinmetodene er helt annerledes enn i andre kulturer. Det har kommet frem at mens fysisk avstraffelse i afrikanske samfunn handler om handlingen, ikke personligheten, angriper ofte den vestlige kulturen personligheten til barnet.

Jeg har også funnet ut at religion blir brukt mer i undervisning enn det vi gjør i Norge. Jeg har derfor gått inn på en liten del som omhandler Bibelen og De ti bud. Her ser vi at begrepet respekt ligger fra langt tilbake i bibelhistorisk tid. Respekt er et ord som har vært gjennomgående gjennom hele oppgaven, og respekt står sentralt i den zambiske kulturen i forhold til Norge.

8.0 Litteraturliste:

- Bøhn Henrik/ Dypedahl Magne, *Veien til interkulturell kompetanse* (2009), Bergen, Fagbokforlaget
- Dahl, Øyvind *Møter mellom mennesker* (2001), Oslo; Gyldendal Akademisk Forlag
- Dalland Olav, *Metode og oppgaveskriving for studenter* (2007) Oslo; Gyldendal Akademisk Forlag.
- Fife, Agnes *Tverrkulturell kommunikasjon* (2002), Oslo; Yrkeslitteratur AS
- Handal Karl, *Legemlig straff i skolen* (2006) Bergen; Bergen Skolemuseums Venner.
- Hylland, Eriksen *Flerkulturell forståelse*, (2001) Oslo; Universitetsforlaget
- Hylland Eriksen Thomas / Sørheim Torunn A. *Kulturforskjeller i praksis* (2004), Oslo; Gyldendal akademisk forlag
- Larsen Ann Kristin, *En enklere metode, veiledning i samfunnsvitenskaplig forskningsmetode* (2007), Bergen; Fagbokforlaget
- Larsen Ann Kristin/Slåtten, Mette V, *Samfunnsfag for førskolelærere* (2008), Bergen; Fagbokforlaget.
- Skram, Dag *Leik og læring i samspel* (2002), Oslo; Samlaget forlag.
- Soneson Ulrika, Save the children Sweden *Ending Corporal Punishment of Children in Zambia* (2005) Southern Africa; Save the children Sweden.
- Stormark Hege, *Barn i 100* (2005); Stavanger, Norsk Barnemuseum
- Sødal Helje Kringlebotn, *Kristen tro og tradisjon i barnehagen* (2009), Kristiansand; Høyskoleforlaget
- Pitchard, Alan *Ways of Learning* (2005), New York; David Fulton Publishers.
- Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2005) Oslo, Kunnskapsdepartementet
- Tobias, en skoleavis I Oslo 1-2/2005
- Wikan Unni, *Bruk av straff i ulike kulturer, et antropologisk perspektiv* (1989), Internettadresser:
 - http://irenebn.stud.hive.no/krl/fordypning/de_ti_bud.html
Besøkt 19.05.2010
 - <http://www.opam.no/index.php?id=478>
Besøkt 18.05.2010
 - <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/barnehager/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvens.html?id=440489>, besøkt 18.05.2010

Intervju med førskolelærer 1:

1. Hvilke verdier synes du er viktige i et barns oppvekst?

Barna er fremtidens generasjon og jeg synes det er viktig å lære barna respekt. Ved å lære barna respekt så må vi som voksne også respektere barna. Ved å innse selv at barna også tenker, la de utforske og eksperimentere i hverdagen, blir de også gode barn. Det er de som kommer til å styre fremtiden.

2. Noe av det jeg skriver om i mitt prosjekt handler om religion og deres praktisering av religion i Zambia. Jeg er da interessert i å vite litt om hva du tror på, og om du vil at barna i din klasse skal bli religiøse? Hvorfor?

Ja, Zambia er en kristen nasjon og vi har kristendommen som hovedreligion. Vi er altså pliktet til å lære barna om kristendommen i skolen. Vi skal også respektere andre religioner, for Zambia har også hinduister, muslimer og buddhister. Det er kristendommen som vi skal fokusere på og vi tror på kristendommen, Gud og Jesus.

3. Jeg har vært litt rundt i forskjellige barnehager og observert, og da har jeg sett at når læreren snakker om religion, de snakker oftest om Jesus. Hvorfor er det sånn? Er det noen forskjell på Gud og Jesus?

Ja, det er en forskjell. Jesus er Guds sønn og Jesus kom til jorden som et levende menneske. Jesus utførte også mirakler på jorden og våre forfedre har også sett han og visst at han eksisterte. Jesus døde på grunn av menneskene og er en "mellommann" til Gud. Vi har aldri sett Gud, men han er den høyeste. Når vi ber, så ber vi til Jesus, og Jesus sender budskapet videre til Gud. Vi skal alltid passere Jesus før vi snakker til Gud.

4. Noen dager jeg var ute å observerte, så jeg at en lærer brukte religion som en trussel til barna. Hvorfor tror du de gjør dette? Gjør du det? Hvorfor/hvorfor ikke?

Jeg gjør ikke dette, og dette skal ikke skje. Vi skal ikke skremme barna med religion, de skal få lov til å ha sin tro på Jesus uten at en lærer skal bruke det som en trussel.

5. Beskriv for meg, hva er god oppførsel?

Når et barn oppfører seg normalt.

Vedlegg 1

6. På hvilken måte gir du elevene dine positiv oppmerksomhet når de gjør noe som er bra?
Ett eksempel: Når et barn svarer rett på et spørsmål i klassen.

Når et barn gjør noe som er veldig bra, så belønner jeg dem med positive ord. "Flink jente" og jeg klapper i hendene sammen med de andre barna. Når jeg gjør dette blir barna motivert til å prestere bra flere ganger!

7. Beskriv for meg, hva er dårlig oppførsel?

Dårlig oppførsel er når noen ikke oppfører seg normalt.

Kan du gi meg noen eksempler på det?

Ja, dette er for eksempel når jeg roper på et barn, og det barnet ikke kommer. Jeg roper igjen, og barnet kommer fremdeles ikke. Når et barn kommer for sent til skolen, er også et godt eksempel på dårlig oppførsel.

8. På hva slags måte gir du elevene dine negativ oppmerksomhet når de gjør noe som er galt? Ett eksempel: Hvis et barn fornærmer læreren.

Hvis et barn gjør noe som er veldig galt, er det viktig at jeg får tatt barnet til side og snakket med det. Barnet er ofte da sjenert og liker ikke å bli tatt for å gjøre noe galt. Dette pleier ofte å hjelpe, da barnet synes det er veldig ubehagelig å stå alene sammen med læreren uten noen i ryggen. Hvis ikke dette hjelper, så kontakter jeg foreldrene og da må vi prøve å finne ut løsninger sammen sånn at dette problemet blir slutt. Jeg gir ikke fysisk straff som slåing, kniping i ørene osv. Dette har vi ikke lov til i Zambia.

9. I Zambia så er det veldig store klasser, og med store klasser er det ikke alltid lett å få respekt. Så jeg lurer på, hvordan jobber du med respekt i klassen din? Hva tror du er den beste måten å få respekt på i klassen?

Det er ikke noen vits å skrike for å få oppmerksomheten i full gruppe. Når alle barna er samlet på likt, så hører de ikke på deg hvis de er i det rette humøret. Min måte å oppnå respekt på (som jeg snakket litt om på det forrige spørsmålet), er ta et og et barn og snakke med det. Når du snakker med barnet så er det viktig å se barnet rett i øynene og være bestemt. Som jeg sa i sta så er det mer ubehagelig for et barn å stå alene med læreren, da har barnet ingen i gruppa å støtte seg på, og vil dermed oppføre seg bra senere i frykt for å komme opp en gang til. En

Vedlegg 1

annen ting som er vesentlig her i Zambia for å få respekt er å kjenne til den sosiale bakgrunnen til hvert enkelt barn. Kjenner du til dette, så er det også enklere å forstå barnet og forstå hvorfor barnet oppfører seg på den måten som det gjør. Jeg tror på at alle barn har samme muligheter til å lære, uansett om du er fattig eller rik så kommer hvert enkelt barn med likt utgangspunkt. Jeg tror ikke det er forskjell på om barnet er fattig eller rik, det handler om hvordan barnet er oppdratt hjemmefra. Den eneste forskjellen jeg har sett, er at de rike kan være litt "høyere" oppe enn de fattige barna, og det er derfor positivt at vi har fått skoleuniformene.

Intervju med førskolelærer 2:

Lokal førskole, snakket med styreren. Dame i 40 årene, hadde jobbet i denne førskolen i 17 år.

1. Hvilke verdier synes du er viktige i et barns barndom?

Som en lærer så syns jeg at det er viktig å lære barna omsorg. Ved å lære barna omsorg så må vi ta godt vare på barna helt fra de er små. For å bli en god lærer så er det veldig viktig at vi behandler barna som vi har i klassen vår, på samme måte som vi behandler våre egne barn hjemme. Jeg mener det å vise å være glad i barna, lærer også barna at de skal være glad i hverandre. Det er også svært viktig å behandle barna likt, alle skal være likestilte. Det er ikke lov å forskjellsbehandle, for da kan dette smitte over på barna og mobbing kan oppstå.

2. Noe av det jeg skriver om i mitt prosjekt handler om religion og deres praktisering av religion i Zambia. Jeg er da interessert i å vite litt om hva du tror på, og om du vil at barna i din klasse skal bli religiøse? Hvorfor?

Jeg er Jehovas vitne, men kan ikke lære barna om min tro i førskolen. Vi har en læreplan som vi må følge, og der står det hva barna skal lære om. Dette er stort sett kristendommen, men i Zambia har vi også veldig mange andre religioner. Vi lærer barna opp til å bli kristne, fordi læreplanen sier det. Kristendommen står også veldig strekt her, og da er det bra for barna og bli fortalt om det de hører i kirken eller andre steder på skolen også.

3. Når dere har kristendommen som et fag på skolen, hva lærer du barna da? Hva ser du som det viktigste å lære barna om når det kommer til kristendommen?

Vi har som sagt en læreplan som vi må følge, og denne står det hva barna skal lære om. Vi forenkler dette stoffet veldig ved å si at "Gud er faren deres" "Gud er glad i dere" "Gud vil ikke at dere skal slåss" osv. Ettersom mange av barna vi har her er veldig små, så må vi ta hensyn til hva barna kan lære fra et såpass tidlig stadium. Som nevnt ovenfor lærer vi barna ting i kristendommen som barna kan kjenne igjen når de er med foreldrene i kirken eller andre steder der kristne ting blir nevnt. Vi lærer også barna holdninger innefor de ti bud som handler om å ikke stjele, ikke fornærme, være glad i hverandre osv.

4. Jeg har vært litt rundt i forskjellige barnehager og observert, og da har jeg sett at når læreren snakker om religion, de snakker oftest om Jesus. Hvorfor er det sånn? Er det noen forskjell på Gud og Jesus?

Det er nok mest for å forenkle stoffet, Jesus er en person som har levd, som vi har sett og som har gjort ting på jorden. Det er lettere for barna å forstå en person som har vært på jorden enn en som vi ikke har sett.

5. Jeg er norsk, og vet ikke så mye om hvordan dere praktiserer kristendommen her. Det er store kulturforskjeller fra Norge og jeg er nysgjerrig. Jeg lurder derfor på: Hvorfor må barna lukke øynene når de skal be? For eksempel før mat. Hva skjer hvis de ikke lukker øynene?

Dette lærer vi barna for at barna skal respektere Gud og sette pris på hva Gud har gjort for de. Det er ikke alle her i Afrika som får mat til lunsj, og det er derfor veldig viktig for oss og lære barna å sette pris på at de er så heldige som de er. Vi vil også gjøre dette til en vane ettersom dette er noe vi gjør i kulturen vår, barna må bli vandt med dette. Ingenting spesielt skjer.

6. Beskriv for meg, hva er god oppførsel? Kom gjerne med eksempler.

Jeg mener at god oppførsel er når barnet ikke forstyrrer andre, er konsentrert om hva det skal gjøre, hører på hva læreren sier, forstår ting når barnet blir snakket til. Det er god oppførsel for meg.

7. På hvilken måte gir du elevene dine positiv oppmerksomhet når de gjør noe som er bra? Ett eksempel: Når et barn svarer rett på et spørsmål i klassen.

Da motiverer vi barna sånn at det kan fortsette med den samme gode oppførselen. Hvis barnet har vært veldig flink, så belønner vi barnet noen ganger med å gi barnet en kjeks, drops, leke eller noe lignende. Dette er veldig effektivt, og vi har sett mange eksempler på at når barn med dårlig oppførsel ser dette, så blir også de motivert til å oppføre seg bra, sånn at de får samme oppmerksomheten. Alle barn liker positiv oppmerksomhet.

8. Beskriv for meg, hva er dårlig oppførsel?

Et barn med dårlig oppførsel er et barn som er slem mot andre, slår andre og sloss. Barnet er også ukonsentrert og ikke interessert i å høre etter hva læreren sier. Barnet forstyrrer også ofte de andre elevene og ikke hører på hva som blir sagt når barnet blir snakket til.

9. På hvilken måte gir du elevene dine negativ oppmerksomhet når de gjør noe som er galt? Ett eksempel: Fornærme læreren.

I min førskole så slår vi ikke barna. Dette har vi ikke lov til, og det er sjelden dette fører noe godt med seg. Vi prøver å finne en løsning på problemet. Jeg tror at alle barn kan forandre seg, det gjelder bare å finne rette løsningen. Som jeg sa i sta, så er det iblant veldig effektivt å vise barnet et barn som har fått positiv oppmerksomhet, og oppmuntre barnet til at hvis dette andre barnet oppfører seg på samme måte, så vil også hun/han bli belønnet på samme måte. Vi kaller heller ikke barna noen stygge navn (skjellsord), det er ikke noe bra og dette får ikke lærerne lov til på min førskole.

Vedlegg 2

- Hva skjer med en lærer hos deg hvis læreren slår barna og hvorfor mener du at det ikke er bra og slå barna?

Hvis en lærer slår barna får læreren først tilsnakk og en advarsel. Det er ikke akseptabelt, og gjentar handlingen seg flere ganger så mister læreren jobben. Jeg mener at det ikke er bra og slå barna fordi barna da kan bli redde for og gå på skolen og nekte å komme om morgenen. Det er heller ikke særlig positivt ovenfor foreldrene om et barn kommer hjem og forteller at det har blitt slått på skolen. Foreldrene kan da gå til rettsak mot oss, fordi det ikke er lov og vi har en lov som sier dette. Det er bedre å finne andre løsninger, jeg tror ikke slag hjelper noe særlig på barnets oppførsel. Det skaper bare frykt.

10. I Zambia så er det veldig store klasser, og med store klasser er det ikke alltid lett å få respekt. Så jeg lurer på, hvordan jobber du med respekt i klassen din? Hva tror du er den beste måten å få respekt på i klassen?

Vi lærer barna at de skal ha respekt for læreren gjennom ulike tema som vi har i løpet av året. I Zambia så er det veldig viktig for barna å respektere de eldre. Læreren er eldre enn barna, og derfor er det også sånn at barna skal respektere. Eldre kan også være storesøsken eller andre barn som er eldre enn barnet selv. Det er også viktig å spre barna, ikke sette de urolige barna sammen, men heller spre barna utover på hvert sitt bord. Hvis alle de urolige barna sitter sammen, er det nesten umulig å ha undervisning for da forstyrrer barna for resten av klassen og hindrer læreren i å ha undervisning.

- Hva slags tema har dere som gjør at barna lærer respekt?

I disse temaene lærer barna om ulike normer og regler for samfunnet. Noe av det er å lære barna om hvordan de skal oppføre seg i ulike situasjoner, samt å respektere eldre.

- Hvorfor er det så mange barn i hver klasse?

Foreldrene betaler en semesteravgift for hvert barn som er i førskolen: Denne avgiften ligger på 270 000 kwacha for en hel dag og 200 000 kwacha for en halv dag. Det er ofte at foreldrene ikke betaler denne avgiften. Dette er et stort problem for oss, og vi har da ikke penger til å lønne så mange lærere. Derfor må vi sette mange barn i en klasse, og til tider er dette for mye for læreren. Mange foreldre utnytter systemet og tar barnet ut av vår førskole, og går til neste førskole og gjør akkurat det samme.

Vedlegg 2

- Hvordan er foreldresamarbeidet hos dere?

Jeg mener at kontakten mellom foreldre og lærer er veldig viktig, og vi må møte foreldrene med veldig positiv oppmerksomhet. Dette betyr at vi må tenke veldig nøye over hva vi sier til foreldrene sånn at de ikke blir fornærmet på oss. Dette må vi gjøre for å ikke miste barnet i vår førskole. Det er dessverre alt for mange foreldre som forventer alt for mye av barnet sitt. Mange sender barnet på førskolen når det er ett år gammelt, og forventer at når barnet er 2.7 år, så kan det skrive. Dette går jo ikke, men foreldrene forstår ikke dette. Det har ofte endt med at foreldrene har blitt sinte fordi barnet ikke har prestert godt nok.